

**«MEMARLIQ NƏZƏRİYYƏSİ VƏ TARİXİ.
MEMARLIQ ABİDƏLƏRİNİN BƏRPASI»
ixtisası üzrə fəlsəfə doktoru imtahanının**

PROQRAMI

hazırlıq istiqaməti: **64 “MEMARLIQ”**

proqramın istiqaməti: **6401.01 «MEMARLIQ NƏZƏRİYYƏSİ
VƏ TARİXİ. MEMARLIQ ABİDƏLƏRİNİN BƏRPASI»**

Proqram AMEA Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun "Memarlıq, şəhərsalmanın tarixi və nəzəriyyəsi" və "Memarlıq abidələrinin qorunması və bərpası problemləri" şöbələrinin birgə iclasında, Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetinin "Memarlıq konstruksiyaları və abidələrin bərpası" kafedrasının iclasında; Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun Elmi Şurasının _____ tarixli iclasının və Memarlıq və İnşaat Universitetinin _____ tarixli iclasının qərarlarına əsasən təsdiq edilmək üçün Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasına təqdim olunmuşdur.

Müəlliflər:

Rayihə Əmənəzadə

AMEA Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun
"Memarlıq, şəhərsalmanın tarixi və nəzəriyyəsi" şöbəsinin
müdiri, memarlıq doktoru, professor;

Səbinə Hacıyeva

AzMIU-nun "Memarlıq konstruksiyaları və abidələrin
bərpası" kafedrasının müdiri, memarlıq doktoru, professor

Zahidə Məmmədova

AzMIU-nun "Memarlıq konstruksiyaları və abidələrin
bərpası" kafedrası, memarlıq üzrə fəlsəfə doktoru,
professor, Azərbaycanın Əməkdar memarı

Rahibə Əliyeva

AMEA Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun
"Memarlıq abidələrinin qorunması və bərpası
problemləri" şöbəsinin müdiri, memarlıq üzrə fəlsəfə
doktoru, dosent

Elmi
redaktor:

Nərgiz Abdullayeva

AMIU-nun prorektoru, memarlıq doktoru, professor

Rəyçilər:

Şənər Rzayev

AMEA Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun
"Memarlıq abidələrinin qorunması və bərpası
problemləri" şöbəsinin aparıcı elmi işçisi,
memarlıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent;

Əhməd İzmaylov əməkdar memar

MƏZMUNU

Ümumi qaydalar	4
Bölmə I. Elmi ixtisas üzrə fəlsəfə doktoru imtahanının hədəfləri və məqsədləri	4
Bölmə II. Fəlsəfə doktoru imtahanının verilməsi prosesində yoxlanan bacarıqlar	6
Bölmə III. Fəlsəfə doktoru imtahanı proqramının məzmunu	10
Fəsil 1 .MEMARLIQ NƏZƏRIYYƏSI	11
Fəsil 2.MEMARLIQ TARIXI VƏ ÜSLUBLARI	17
Fəsil 3. AZƏRBAYCAN MEMARLIĞI	24
Fəsil 4. BƏRPA NƏZƏRIYYƏSI	30
Fəsil 5. AZƏRBAYCANDA ABIDƏLƏRİN QORUNMASI VƏ BƏRPASI	35
Bölmə IV. Tədris-metodik və informasiya təminatı	40
Bölmə V. Qiymətləndirmə meyarları	43
Bölmə VI. Fəlsəfə doktoru imtahanına hazırlaşmaq üçün nümunəvi sualların siyahısı	46

ÜMUMİ QAYDALAR

Hazırkı proqram AMEA Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun və Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetinin əməkdaşları tərəfindən birgə hazırlanmışdır (AMEA tərəfindən "Memarlıq, səhərsalmanın tarixi və nəzəriyyəsi" şöbəsinin müdiri Rayihə Əmanzadə, "Memarlıq abidələrinin qorunması və bərpası problemləri" şöbəsinin müdiri Rahibə Əliyeva, AzMIU tərəfindən isə Səbinə Hacıyeva, "Memarlıq konstruksiyaları və abidələrin bərpası" kafedrasının müdiri, memarlıq doktoru, professor və Zahidə Məmmədova, "Memarlıq konstruksiyaları və abidələrin bərpası" kafedrası, memarlıq üzrə fəlsəfə doktoru, professor, Azərbaycanın Əməkdar memarı). Proqram 6401.01 "Memarlıq nəzəriyyəsi və tarixi, abidələrin bərpası və rekonstruksiyası" ixtisası üzrə fəlsəfə doktoru minimumlarının verilməsi məqsədilə müvafiq mühazirələrin aparılması üçün nəzərdə tutulmuşdur. Doktorant hazırlığı prosesində istifadə olunan bu proqram elmi dərəcə almağa hazırlaşan mütəxəssislərin ixtisas üzrə ümumi nəzəri hazırlığında və peşə yönümlü biliklərinin genişlənməsində mühüm rol oynayır.

I BÖLMƏ. ELMİ İXTİSAS ÜZRƏ FƏLSƏFƏ DOKTORU İMTAHANININ HƏDƏFLƏRİ VƏ MƏQSƏDLƏRİ

"Memarlıq nəzəriyyəsi və tarixi, abidələrin bərpası və rekonstruksiyası" fənni ardıcıl və kompleks şəkildə tədris olunan bölmələrdən ibarətdir. Ona görə də "Memarlıq" ixtisasına aid olan bir çox fənnləri cəmləşdirir, o cümlədən "Memarlıq tarixi", "Azərbaycan memarlıq tarixi", "Bərpa və konservasiya", Rekonstruksiya", "Memarlıq irsinin idarə olunması və s. **Fənnin tədrisinin əsas məqsədi** dünya və Azərbaycan memarlıq irsinin mənimsəməkdir, onların tikilmə qaydalarını və uyğunluqlarını öyrənərək, digər oxşar abidələr sırasında yerinin araşdırılmaq, müasir memarlığa təsirini öyrənməkdir. Və bu əldə edilmiş biliklərin təcrübədə abidələrin bərpası zamanı istifadə etməkdir.

Tədqiqatın məzmunu qarşısında qoyulan məqsədlərlə bilavasitə bağlıdır və buna görə aşağıda göstərilən bir neçə iri bölməyə ayrılı bilər:

- **Memarlıq nəzəriyyəsi və memarlıq tarixi və üslubları.** Bu bölmədə memarlıq nəzəriyyəsinin formalaşması, ümumi inkişafı, təkmülü barəsində məlumatlar, o cümlədən dünya memarlığı və Azərbaycan memarlıq tarixi və nəzəriyyəsi nəzərdə tutulur.
- **Dünya memarlığı:** dünya memarlığında səciyyəvi memarlıq nümunələrinin tədqiqatı, müxtəlif dövrlərdə meydana gəlmiş memarlıq üsulları, şəhərsalma məsələləri, tikinti metodları, məşhur tikililər və memarlar, onların gələcək memarlığın formalaşmasına təsiri və s.
- **Azərbaycan memarlığı:** Fənnin tədrisi zamanı Azərbaycan milli memarlığının dərinədən öyrənilməsinə böyük diqqət yetirilir. Azərbaycanda mövcud olmuş tikililərin tipologiyası (ictimai, dini, mülki, müdafiə və s.), kapitalizm dövründə geniş yayılmış ictimai, yaşayış, sənaye binaları, sosializm dövründə konstruktivizm cərəyanı, yeni şəhərsalma tendensiyaları, monumental komplekslərin inşası və digər problemlər proqramda öz geniş əksini tapır.
- **Bərpa nəzəriyyəsi və memarlıq abidələrinin qorunması.** Abidələrin bərpası və rekonstruksiyası bölməsində bərpanın nəzəri əsasları ilə yanaşı Avropa, Rusiya və Şərqi ölkələrində aparılan bərpa təcrübəsinə diqqət ayrılır, memarlıq irsinin qorunması sahəsində fəaliyyəti tənzimləyən beynəlxalq sənədlər diqqətə çatdırılır. Azərbaycanda müxtəlif dövrlərdə aparılan bərpa və konservasiya işləri, abidələrin qorunması məqsədilə görülən işlər (qoruqların yaradılması, abidələrin YUNESKO-nun Dünya irsi siyahısına daxil edilməsi) və nəhayət abidələrin yeni siyahısının təşkili proqramda doktorantların nəzərinə çatdırılır.
- **Azərbaycanda abidələrin qorunması və bərpası.** Azərbaycanda memarlıq abidələrin qorunmasına dair yanaşmaların formalaşması, Avropa üslubları ilə uyğunluğu, burada aparılan elmi-tədqiqat və bərpa işlərinin tarixi, inkişafı. Abidələrin bərpası ilə məşğul olan təşkilatlar, abidələrin qorunmasına dair Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi və s. kimi suallar açıqlanır.

Müxtəlif dövr memarlığının tarixi, təkamül mərhələlərinin ardıcıl və sistemli şəkildə öyrənilməsində məqsəd memarlığın qanunauyğunluqlarının nəzəri və praktiki cəhətdən anlatmaq, tədqiqatçı-doktorantların şüurunda müxtəlif mürəkkəb tarixi — memarlıq proseslərini formalaşdırmaq, memarlıq tarixi irsinin və bərpasının tam və kompleks şəkildə qavranılmasına çalışmaq, yüksək bilik və bacarıqlara nail olmuş alim və peşəkar memar yetişməsinə səy göstərməkdir.

Burada akademik təhsilə xas olan əsas prinsiplial cəhət mütəxəssisin doktoranta elmi bilikləri aşılmasının çoxmüstəvili, fərdi və dialoq formasında, həmçinin dissertasiya mövzusunun xüsusiyyətləri və iş üzərində çalışmasının metodoloji əsasları nəzərə alınmaqla həyata keçirilməsidir. Məsləhət saatlarında isə doktorantın proqramı mənimsəmə (müvəffəqiyyət) faizi, nəzəri və təcrübi hazırlıq səviyyəsi aşkar edilir, ona imtahanlara hazırlaşmaqda yardım göstərilir və elmi-metodoloji xarakterli tövsiyələr verilir. Struktur etibarilə proqram dörd hissədən ibarətdir. Burada İncəsənətin nəzəriyyəsi, təhlili və tənqidinin əsas prinsipləri qruplaşdırılmış formada və ardıcılıq gözlənilməklə öz əksini tapır. Mövzuların mütəşəkkil və əlaqəli formada qurulması tədris prosesinin rahatlığını təmin etməklə bərabər həm də mənimsəmə faizinin yüksək olmasına, elmi problemin əsan qavranılmasına yardım göstərir.

Proqramın sonunda Azərbaycan, rus və xarici dillərdə ədəbiyyat siyahısı verilmişdir. Burada ixtisas üzrə elmi biliklərin genişləndirilməsi və səmərəliliyinin artması üçün faydalı ola biləcək bir çox ixtisas, metodoloji və ümumi ədəbiyyat vahidi yer almışdır. Proqramdan həmçinin bəzi digər yaxın fənlərin tədrisində, ali məktəblərdə, əyani və qiyabi mütəxəssis hazırlığında və digər sahələrdə istifadə etmək olar.

Tədqiqatın obyektı aşağıdakılardır: dünya və Azərbaycan memarlıq abidələri, memarlıq üsulları, bərpa nəzəriyyəsinin əsas müddəaları, onlardan Azərbaycanda istifadə səviyyəsi, Azərbaycanda aparılan bərpa işləri və s.

Elmi ixtisas üzrə fəlsəfə doktoru imtahanının hədəfi təhsil alanlar tərəfindən əsas ali təhsil proqramının - 64 - "Memarlıq" hazırlıq istiqaməti, 6401.01 - "Memarlıq nəzəriyyəsi və tarixi, abidələrin bərpası və rekonstruksiyası" istiqaməti

üzrə doktoranturada elmi-pedaqoji kadrlar hazırlanması proqramının mənimsənilməsinin nəticələrinin Dövlət Ali Təhsil Standartlarının müvafiq tələblərinə nə dərəcədə uyğun olduğunu təyin etməkdir.

Elmi ixtisas üzrə fəlsəfə doktoru imtahanının məqsədləri:

– elmi ixtisas üzrə fəlsəfə doktoru imtahanına hazırlıq və fəlsəfə doktoru imtahanının verilməsi prosesində 6401.01 "Memarlıq nəzəriyyəsi və tarixi, abidələrin bərpası və rekonstruksiyası" 64 - "Memarlıq" hazırlıq istiqaməti üzrə Dövlət Ali Təhsil Standartlarının tələbləri (ali ixtisaslı kadrların hazırlıq səviyyəsi) və təhsil alanların ali təhsil proqramının - doktoranturada elmi-pedaqoji kadrların hazırlanması proqramının mənimsənilməsi prosesində əldə etdikləri faktiki bilik, bacarıq və vərdişlər, o cümlədən idarəetmə üzrə ümumi və xüsusi biliklər, səmərəli idarəçilik fəaliyyətinə aid biliklər və bacarıqlar arasında uyğunluğu təyin etmək;

– doktorantın memarlıq nəzəriyyəsinin ümumi kateqoriyalarını, anlayışlarını və metodologiyasını, iqtisad elminin konseptual (fundamental) problemlərini, tədqiq edilən problemlərə əsas elmi yanaşmaları nə dərəcədə mənimsədiyini aşkar etmək;

– doktorantın nəzəri və tətbiqi memarlıq problemləri və prosesləri təhlil etmək, yeni və ya daha əvvəl məlum olan faktları, prosesləri və meylləri dərk etmək, sosial-iqtisadi proseslərə xas olan sabit və təkrarlanan əlaqələri, abidələrin bərpası ilə bağlı qanunauyğunluqlarını və inkişaf meyllərini aşkar etmək, bu əsasda mövcud faktları və sosial-iqtisadi həyatın fenomenlərini izah etmək, abidələrin qorunması ilə bağlı problemləri anlamaq və öncədən görmək bacarığını qiymətləndirmək;

– doktorantın tədqiqat metodlarını müstəqil öyrənmək, müasir elmi nailiyyətləri tənqidi mövqedən təhlil etmək və qiymətləndirmək, tədqiqat və praktiki xarakterli məsələlərin həlli zamanı yeni ideyalar irəli sürmək, memarlıq tarixi və nəzəriyyəsi və abidələrin bərpası ilə bağlı məsələlərin tənzimlənməsində əsas problemləri seçmək, onların həlli yollarını və üsullarını modelləşdirmək qabiliyyətini qiymətləndirmək.

II BÖLMƏ. FƏLSƏFƏ DOKTORU İMTAHANININ VERİLMƏSİ PROSESİNDƏ YOXLANAN BACARIQLAR

Doktorantura proqramının ixtisas fənni üzrə fəlsəfə doktoru imtahanı aşağıda sadalanan **bacarıqların** üzə çıxarılmasına yönəldilmişdir:

Universal bacarıqlar:

- müasir elmi nailiyyətləri tənqidi mövqedən təhlil etmək və qiymətləndirmək, tədqiqat və praktiki xarakterli məsələlərin həlli zamanı, o cümlədən fənlərarası sahələrdə yeni ideyalar irəli sürmək qabiliyyəti;

Ümumi peşəkar bacarıqlar:

- müvafiq peşə sahəsində müasir tədqiqat metodlarından və informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə etməklə müstəqil elmi-tədqiqat fəaliyyətini həyata keçirmək qabiliyyəti.

Peşəkar bacarıqlar:

- memarlıq tarixi və nəzəriyyəsi sahəsində nəzəri və praktiki tədqiqatların metodologiyasının mənimsənilməsi;
- memarlıq abidələrin bərpası ilə bağlı prosesləri təhlil etmək qabiliyyəti;
- tarixi memarlıq abidələrinin tədqiqatında bərpa elminin nəzəri əsaslarından istifadə etmək qabiliyyəti.

Fəlsəfə doktoru imtahanında doktorant aşağıda sadalanan bilik, bacarıq və vərdişlərini nümayiş etdirməlidir:

biliklər:

- memarlıq tarixi və nəzəriyyəsi sahəsində elmi-tədqiqat fəaliyyətinin əsas metodları və prinsipləri;
- memarlıq tarixi və nəzəriyyəsinin növləri və tədqiqatların üsulları;
- memarlıq nəzəriyyəsində metodoloji xarakteristikalar;
- memarlıq elminin nəzəri əsasları, tədqiqat məsələlərinin qoyuluşu üsulları;
- memarlıq elminin inkişafın qanunauyğunluqları;
- memarlığın tarixi inkişafının əsas amilləri və qanunauyğunluqları;

- bərpa nəzəriyyəsinin Azərbaycanda inkişafı;
- müasir nəzəriyyələr, məktəblər, elmi axtarışın metodologiyası;
- bərpa elminin müasir məsələləri, onların Azərbaycanda tətbiqi;
- Abidələrin qorunması və idarə olunmasına dair son yanaşmalar.

bacarıqlar:

- memarlıq tarixi və nəzəriyyəsi sahəsində elmi-tədqiqat fəaliyyətinin əsas metodları və prinsipləri müasir təcrübədə istifadə etmək;
- memarlıq tarixi və nəzəriyyəsinin növləri və tədqiqatların üsullarını təcrübədə istifadə etmək;
- memarlıq nəzəriyyəsində metodoloji xarakteristikalarından istifadə edərək məsələləri həll etmək;
- memarlıq elminin nəzəri əsasları, tədqiqat məsələlərinin qoyuluşu üsullarından istifadə edərək müasir şəraitdə məsələni həll etmək
- memarlıq elminin inkişafın qanunauyğunluqlarını anlayaraq onun metodlarını istifadə etmək;
- memarlığın tarixi inkişafının əsas amilləri və qanunauyğunluqlarından istifadə edərək gələcə inkişaf və problemləri proqnozlaşdırmaq;
- bərpa nəzəriyyəsinin Azərbaycanda inkişafı və formalaşması barəsində bilərək müasir şəraitdə bərpa və qorunma təklifləri irəli sürmək;
- müasir nəzəriyyələr, məktəblər, elmi axtarışın metodologiyasını bilərək onlardan abidələrin qorunmasında istifadə etmək;
- bərpa elminin müasir məsələləri, onların Azərbaycanda tətbiqi zamanı neqativ və pozitiv faktları düzgün qiymətləndirmə aparmaq;
- Abidələrin qorunması və idarə olunması ilə bağlı son yanaşmaları bilərək onlardan istifadə etmək.

vərdişlər:

- tədqiqat və praktiki xarakterli məsələlərin həlli zamanı, o cümlədən fənlərarası sahələrdə yaranan metodoloji problemləri təhlil etmək;
- müasir elmi nailiyyətləri, o cümlədən fənlərarası sahələrdə tədqiqat və

praktiki xarakterli məsələlərin həlli üzrə fəaliyyətin nəticələrini tənqidi mövqedən təhlil etmək və qiymətləndirmək;

- müstəqil nəzəri və empirik tədqiqat aparmaq qabiliyyəti;
- şifahi və yazılı nitqini məntiqi cəhətdən düzgün, əsaslandırılmış və aydın şəkildə qurmaq; fənlərarası qarşılıqlı təsiri həyata keçirmək, tədqiqat məsələlərinin həlli üçün perspektivli nəzəri-metodoloji və elmi-praktik yanaşmaları inkişaf etdirmək qabiliyyəti;
- tədqiqat işinin müxtəlif metodları;
- memarlığın inkişafın təhlil edilən qanunauyğunluqlarına memarlıq nəzəriyyə prinsiplərini praktiki tətbiq etmək qabiliyyəti;
- bərpa biliyin alətləri;
- tarixi-memarlıq konsepsiyalarla praktiki iş vərdişlərinə, abidələrin qorunma düşüncə mədəniyyətinə malik olmaq;
- yerli və xarici alimlərin ən əhəmiyyətli, konseptual işlərini qiymətləndirmə metodikası, memarlıq konsepsiyalarla praktiki iş vərdişləri, memarlıq düşüncə mədəniyyəti.

III BÖLMƏ. FƏLSƏFƏ DOKTORU İMTAHANI PROQRAMININ MƏZMUNU

Kursun tematik planı

N	Bölmə və mövzular	Mühazirə	Məsləhət saati
	Birinci fəsil. Memarlıq nəzəriyyəsi	18s	
1	Memarlığın nəzəriyyəsi	2s	
2	Memarlıq nəzəriyyəsinin fənni və metodu	2s	
3	Kompozisiya anlayışı və onun mahiyyəti	2s	
4	Memarlıq kompozisiyasının kateqoriyaları	2s	
5	Memarlıqda təsnifat anlayışı və onun mahiyyəti	2s	
6	Şəhərsalmanın tarixi və inkişaf dövrləri	2s	
7	Memarlıq ansambları	2s	
8	Memarlıq nəzəriyyəsi və tarixinin qarşılıqlı əlaqələri	2s	
9	Memarlığın bədii dili	2s	
			2s

	İkinci fəsil. Memarlıq tarixi və üslubları	24s	
10	Qədim Misir memarlığı	2s	
11	Mesopotamiya memarlığının əsas xüsusiyyətləri	2s	
12	Qədim Yunanıstan memarlığı	2s	
13	Qədim Roma memarlığı	2s	
14	Bizans memarlığı	2s	
15	Roman və Qotika memarlığı	2s	
16	İntibah dövrünün memarlığı	2s	
17	Barokko və Rokoko üslubları	2s	
18	Klassisizm memarlığı	2s	
19	Rus klassisizmi	2s	
20	İslam ölkələrinin memarlığı	2s	
21	XIX - XX əsrlər memarlığı	2s	
			2s
	Üçüncü fəsil. Azərbaycan memarlığı	18s	
22	İbtidai və erkan orta əsr şəhərsalması	2s	
23	Qədim dini tikililər	2s	
24	Qafqaz Albaniyasının memarlığı (monastırlar, məbədlər)	2s	
25	Orta əsr memarlıq məktəbləri	2s	
26	Orta əsrlər memarlıq abidələrinin tipologiyası	2s	
27	Orta əsrlər şəhərsalması və memarlığı	2s	
28	XIX əsr Azərbaycan memarlığı	2s	
29	XX əsrin memarlığı	2s	
30	Müstəqillik illərində memarlıq	2s	
			2s
	Dördüncü fəsil. Bərpa nəzəriyyəsi	30s	
31	Memarlıq abidələrinin bərpa və konservasiyasının məqsədi, vəzifələri	2s	
32	Antik dövr abidələrinin XIX əsrin əvvəllərində bərpası	2s	
33	Orta əsr Avropa memarlığına maraq və XIX əsrdə "üslub bərpası" nəzəriyyəsi	2s	
34	İkinci Dünya müharibəsindən sonra Avropada bərpa işləri	2s	
35	ikinci Dünya müharibəsindən sonra Rusiyada bərpa işləri	2s	
36	Memarlıq irsinin qorunması sahəsində fəaliyyəti tənzimləyən beynəlxalq sənədlər	2s	
37	Afina xartiyasının sənədləri	2s	
38	Venesiya xartiyasının sənədləri	2s	
39	Umumdünya mədəni və təbii irsin mühafizəsi haqqında YUNESKO-nun konvensiyası	2s	

40	İslam ölkələrində aparılan bərpa işləri və YUNESKO-nun Dünya irsi siyahısına daxil edilmiş irs	2s	
41	Memarlıq — arxeoloji ölçmələrin istehsal üsulları	2s	
42	Qazıntıların aparılma üsulları	2s	
43	Abidələrin zondajlar vasitəsilə tədqiqi	2s	
44	Analogiyaların tədqiqi üzrə işlərin metodikası	2s	
45	Bərpada tətbiq edilən əsas inşaat materialları	2s	
			2s
	Beşinci fəsil. Azərbaycanda abidələrin qorunması və bərpası	28s	
46	Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında qanun	2s	
47	Azərbaycanda aparılmış bərpa işlərinin tarixi	2s	
48	Müstəqillik illərində Azərbaycanda bərpa işləri	2s	
49	Memarlıq abidələrinin ərazisinin abadlaşdırılması	2s	
50	Azərbaycanda Tarix-mədəniyyət qoruqlarının yaradılması	2s	
51	Abşeron tarix-mədəniyyət qoruqları	2s	
52	Azərbaycanın "Dünya irsi" siyahısına daxil edilmiş abidələri	2s	
53	İçərişəhər Tarix-memarlıq qoruğunda bərpa işləri	2s	
54	Səkinin "Yuxarı Baş" qoruğu	2s	
55	Naxçıvan memarlıq irsində bərpa işləri	2s	
56	Qafqaz Albaniyası dövrü abidələrinin qorunması və bərpası problemləri	2s	
57	Abidələrin mühafizə zonalarının müəyyənləşdirilməsi	2s	
58	Abidənin müasir istifadə üçün uyğunlaşdırılması	2s	
59	Azərbaycanda yeni abidələrin tədqiqi və qorunması problemləri	4s	
			2s
		120	10s

MÜHAZİRƏ MÖVZULARININ QISA MƏZMUNU

FƏSİL 1. MEMARLIQ NƏZƏRIYYƏSİ

1.Memarlığın nəzəriyyəsi

Memarlıq nəzəriyyəsi, memarlıq sənəti bina və tikililərin inşası sənəti kimi. Memarlıq əsərlərinin sənət əsəri kimi qəbul edilməsi. Memarlığın əsas problemləri: forma və üslubun formalaşması, semantika, bədii təsvirin estetikası; iqtisadi, sosial-mədəni, maddi məkan mühitinin formalaşması; etno-mədəni və regional xüsusiyyətləri. Digər elmlər, məsələn, fəlsəfə, sosiologiya və mədəniyyətşünaslıq, tarixin memarlığa əlaqəsi. Onların hər biri memarlığı bir müəyyən nöqtəyi-nəzərdən təhlil edir, onun cəhətlərini nəzərdən keçirir.

Memarlıq nəzəriyyəsinin memarlığın mənşəyi, inkişafı və fəaliyyətinin ümumi qanunları, mahiyyəti, məzmunu və formaları təşkil edir.

2.Memarlıq nəzəriyyəsinin fənni və metodu

Memarlığın sənət olaraq əsas məqsədi mənalı bir məkan yaratmaqdır. Eyni zamanda, mühitinin yaradılması insanın, bütövlükdə cəmiyyətin ehtiyacları ilə müəyyən edilir. Bu fəaliyyətin nəticələri ətraf mühitin müəyyən şərtlərinə bağlıdır. Memarın işi dünyanı elmi, texniki və bədii metodlarla təhlil etməkdir. Elmi metod- mövzunun dərk edildiyi, yeni biliklərin əldə edildiyi üsullar, vasitələr, prinsiplər və qaydalar toplusudur. Memarlıq nəzəriyyəsində istifadə edilən ümumi metodlar– düşüncə tərzinin ən universal prinsiplərini ifadə edir; ümumi elmi metodların siyahısına analiz, sintez, sistem və funksional yanaşmalar, habelə özəl elmi metodlar daxildir.

3.Kompozisiya anlayışı və onun mahiyyəti

Binaların memarlıq kompozisiyası bina və qurğuların bölünməzliyini nəzərdə tutur. Başqa sözlə, kompozisiyanın mühüm tərkib hissələrinin – həcm-fəza strukturunun, konstruktiv sistemin, estetik baxımdan dərk olunmuş memarlıq

əlaqələri və formalarının dialoq içərisində olmasını və ayrılmazlığını özündə birləşdirir. Kompozisiya bütövlüyü qurğunun strukturunu əmələ gətirənlərin vəhdətinə əsaslanan iyerarxik təşkil prinsipini müəyyən edir və ayrılmaz hissələrin hesablanmış yekun cəmi deyil. Ümumi memarlıq nəzəriyyəsinin bir hissəsi olaraq memarlıq kompozisiya nəzəriyyəsi memarlıq biliklərinin əsaslarının öyrənilməsini nəzərdə tutur. Formaların qurulması binanın ucaldılması məqsədilə funksional, texniki və bədii tələblərlə şərtlənir. Memarlıq kompozisiyası nəzəriyyəsi kompozisiya vasitələri, üsulları və elementlərinin, və onlardan istifadə metodlarının öyrənilməsini qarşıya məqsəd qoyur.

4.Memarlıq kompozisiyasının kateqoriyaları

Monumental memarlığın kompozisiya vəhdəti qanunu memarlıq kompozisiyasının funksional-konstruktiv və bədii-məzmun vasitələrinin üzvi bütövlüyü və ayrılmaz dialektik vəhdəti anlamını daşıyır. Struktur bütövlüyü bütün fərqli prinsip və ya kateqoriyaların onların arasındakı nisbətlərin mütləq iyerarxiyası ilə üzvi vəhdətin ayrılmazlığını nəzərdə tutur. Onlardan başlıcası göstərilən zaman və məkan üçün xarakterik funksiyaları əks etdirən, həmin cəmiyyətin formalaşmış tipologiyası sahəsində dəyənən həcm-fəza strukturudur. Qurğuların tipoloji təsnifatının əsasını memarlıq kompozisiyasının aparıcı əlaməti –həcm-fəza strukturunun növü təşkil edir. Tektonikanın işlənməsi binaların kompozisiya quruluşunda aparıcı yer tutan memarlıq formaları və konstruksiyalarının vəhdətindən və qarşılıqlı əlaqəsindən əmələ gəlir. Tikilinin bədii ifadəliliyinin və qavrayış bütövlüyünün təməlində memarlıq kompozisiyasının ümumi qanunları və prinsipləri dayanır. Kompozisiya vasitələri (ritm, proporsiyalar, simmetriya) kompozisiyanın sistemli anlayışında əsl mənə yükü daşıyır.

5.Memarlıqda təsnifat anlayışı və onun mahiyyəti

Memarlıq tipologiyası (təsnifatı) texniki imkanlara və ideya-estetik baxışlara uyğun olaraq tarixin müəyyən xronoloji çərçivələrində etno-sosial mühitin

ümumi qanunauyğunluqlarını təcəssüm edir. Tipoloji təsnifat elmi tədqiqatın ayrılmaz hissəsi olaraq analiz və sintezin dialektik qarşılıqlı əlaqəsinin qabarıq substratıdır. Fəza strukturu binaların kompozisiya quruluşunun əsasıdır. Tipoloji təsnifatın təməlində həcm-fəza formalarının başlıca xassələrinin transformasiya və dəyişiklikliyi prosesindəki keyfiyyət göstəricilərinin analizi; memarlıq-planlaşdırma təşkilinin xarakterik üsulları, onların inkişafının əsas mərhələləri. Tipoloji təsnifatın önəmli tərəflərindən biri funksional baxımdan bənzər tikililər sırasında dəqiq yeri olan abidənin özlüyündə dəyər daşıma meyarından ibarətdir.

6.Şəhərsalmanın tarixi və inkişaf dövrləri

Şəhərsalmanın inkişafı. Ayrıca şəhərsalma fənnini müəyyənləşdirən, kompleks ictimai-iqtisadi, tikinti-texniki, memarlıq-bədii, sanitariya-gigiyenik problemləri əhatə edən şəhər strukturunun böyüməsi və mürəkkəbləşməsi. Memarlıq tikilisinin düzgün qiymətləndirmək üçün şəhərsalmanın əsaslarını bilmək zərurəti. Şəhərsalma tarixinin iki formalaşma prinsipi- tarixən inkişaf edərək formalaşan şəhərlər və müəyyən təşəbbüs əsasında salınmış şəhərlər. Şəhərlər salındığı yerin şəraiti, landşaft memarlığını nəzərə almaqla tənzimlənməsi və öz memarlıq ansambları ilə nizamlı şəkildə planlaşdırılması və tikilməsi. Şəhərsalmanın formalaşma mərhələləri: 1. Qədim dövr şəhərsalması; 2. Orta əsrlərdə şəhərsalma; 3. Yeni dövrdə şəhərsalma.

7.Memarlıq ansambları

Memarlıq binaları və komplekslərinin məna dəyəri. Qədim yunan şəhərlərinin başlıca memarlıq ansambları -akropol və agora — insana nisbətə inşa olunmuşlar. Vitruvi "Memarlıq haqqında on kitab"-ında göstərirdi ki, forumun ölçüləri şəhər sakinlərinin kamiyyatı ilə razılaşdırılmalıdır. Sonralar A.Palladio qeyd edir ki şəhərin baş meydanı əla ölçüdə olmalıdır ki, "vətəndaşların ləyaqətinə və onların kamiyyatına uyğun olsun".

Romanın imperiya dönməsində insana münasibət dəyişməyə başlayır: memarlıq binaları getdikcə daha iri ölçülərdə və dəbdəbəli üslubda inşa olunur. Qədim

çağların möhtəşəm tikililərində — piramidalar, zikkuratlar, forumlar və amfiteatrlar. Onların ölçüləri və bəzəkləri. Romanın son çağlarının tikililəri-Karakallanın, Diokletianın termaları, Baalbekdəki tikililər.

Memarlıq ansambları təkcə gözəl və funksional deyil, onların zahiri siması semantik önəm daşıyır. Yüksək marağa səbəb olan müasir memarlıq ansambları öz simasında onların yaradıcılarının fəlsəfi ideyalarını təcəssüm etdirir.

8. Memarlıq nəzəriyyəsi və tarixin qarşılıqlı əlaqələri

Memarlıq nəzəriyyəsi və memarlıq tarixinin qarşılıqlı bağlılığı və təsiri özünü onda göstərir ki, nəzəri araşdırmalar aparılarkən konkret tarixi materialsız, başlıca tarixi hadisələri, prosesləri bilmədən, memarlığın inkişaf prosesinin memarlıq tarixi çərçivəsində başqa bir bucaq altında və xronoloji qaydada öyrənildiyini anlamadan-bilmədən həll etmək mümkün deyil. Memarlıq tarixi funksional və konstruktiv tərəfləri, eləcə də memarlığın sosial tələbatlarına və elmi-texniki tələblərə uyğun şəkildə zaman və məkanda estetik inkişafı öyrənən fənn olaraq, tarixi prosesin, mədəniyyət və camiiyyət tarixinin ümumi qanunauyğunluqları ilə bağlıqda memarlıq qanunauyğunluqlarının öyrənilməsini əhatə edir.

9. Memarlığın bədii dili

Qədim zamanlardan XX-ci əsrə qədər müxtəlif ölkələrin və dövrlərin memarlıq abidələrinin öyrənilməsində memarlıq formasının funksional təyinatından mürəkkəb bir şəkildə asılılığı üzə çıxır. Memarlığın yaratdığı bədii dilin müxtəlif sistemlərinin inkişafı izlənilir.

Bədii dilin xüsusiyyətləri memarlığı İncəsənətin digər növləri arasında fərqləndirir. Müəyyən tarixi dönəmin bədii idealları məhz memarlıqda daha dolğun və dəqiq bir şəkildə ifadəsini tapır. Konstruksiyalar, forma və fəza, proporsiya və ritm, işıq və rəng memarlığın inkişafının səciyyəvi əlamətlərinin vəhdətini əmələ gətirir. İncəsənətin digər növləri kimi memarlıq üslubu müəyyən dövrün təsəvvürlərini əks etdirir.

Funksiya, konstruksiya, forma- bunlar vahid memarlıq bütövlüyünün üç tərkib hissəsidir. Vitruvi öz əsərində bu üçlük vahdətini düsturunu belə ifadə etmişdir: "möhkəmlik — fayda — gözəllik". Bu həqiqət qədim memarların bir çox nəsillərinə çoxdan bəlli idi. Lakin məhz Vitruvinin qeydlərində məşhur triada möhkəm bir şəkildə memarlıq tarixi və nəzəriyyəsinə daxil olmuş, memarın peşə mədəniyyətinin əsasında dayanmışdır. Memar peşəsinin başlıca mürəkkəbliyi ilk baxışdan bir araya gəlməyən anlayışların: funksional həllin rasionallığı və qənaətliliyini, konstruksiyanın etibarlılığı və zərifliyi, formaların harmonik olmağı və ifadəliliyini uzlaşdırmaq bacarığındadır.

İKİNCİ FƏSİL. MEMARLIQ TARIXI VƏ ÜSLUBLARI

10. Qədim Misir memarlığı

Qədim Misirin təbii, sosial – iqtisadi və mədəni xüsusiyyətləri. Erkən, Qədim, Orta və Yeni hökmranlıq dövrü şəhərləri. Şəhərlərin ölçüsü və əhalisi. Dəfn tikililəri - mastabaların və məbədlərin inkişafı (Coser, Sakkara, Meduma, Daşura, Gizə, Abusira abidələri). Gizədə Memfis və piramidalar ansamblı. Piramidaların memarlıq formalarının proporsiya üsulları və uyğunluq sistemləri. Misir orderi və onun heykəltaraş təsvirinin xarakteri. Orta hökmdarlıq məbədləri və sərdabələri – Deyr – əl- Bəhari. Yeni hökmranlıq dövrünün məbəd kompleksləri. Misirin yerüstü və mağara məbədlərinin daxili məkan kompozisiyası (Luksor, Karnak, Abu – Simbel abidələrinin nümunəsində). Qədim Misirin saray malikanələri və yaşayış binalarının memarlığının xüsusiyyətləri. Hipostil zal tipləri.

İnşaat texnikası, daş, dirək-tir konstruksiyalar, sütunlar. Orderlərin 3 növü. Misir memarlığının inkişafını müəyyən etmiş kanonların mahiyyəti, o cümlədən miqyas, monumentallıq. Ox quruluşu və simmetriya anlayışı, əsas kompozisiyanın frontallığı. Memarlıq və incəsənətin monumental növlərinin sintezi olan irimiqyaslı və relyefli heykəllər, çoxsaylı epiqrafika (heroqliflər), nəbati naxışlar, çoxrəngli divar rəsmləri.

11.Mesopotamiya memarlığının əsas xüsusiyyətləri

Qədim Mesopotamiyada inşaat üsulları və konstruksiyalar – tağbənd konstruksiyalar və s. Assuriya və Babilistanda inkişaf etmiş inşaat texnikası. Ur şəhəri Şumer – Akkad dövlətinin mərkəzi şəhəri kimi. Zikkuratlar dini qurğuların əsası kimi. E.ə. VIII – VII əsrlər Assuriyada memarlığın çiçəklənməsi. Dur–Şarrukin mərkəzi şəhəri, II Sarqonun sarayının memarlığı. Kartoqrafik şəhərsalmanın yaradılması; gil üzərində qədim Vavilon və nippurun planları. Xett şəhərləri. Siro– xett Samal şəhəri. Assuriya və Vavilon şəhərlərinin inşası.

12.Qədim Yunanıstan memarlığı

Qədim Yunanıstan memarlığının əsas üç dövrü: arxaik, klassik və ellinizm. Memarlıq– inşaat elminin inkişafı. İnşaat materialları və konstruksiyaları. Klassik qədim yunan order sistemi. Bina və memarlıq ansambları. Meqaron– qədim yunan yaşayış evi kimi. Məbədlərin sadə tipi və onun elementləri. Şəhərpölislərin prinsipial planlaşdırma sxemləri, küçələrin düzbucaqlı şəbəkəsi. Memarlıq ansambları: ticarət meydanları (aqoralar), ticarət mərkəzləri.

Bina və qurğuların tipləri: ictimai tikililər - xalq yığıncaqları, şəhər şuraları, bazilikalar, gimnasiyalar, məktəblər, məbədlər, teatrlar. Yunan məbədlərinin növləri və onların həlli. Akropol – Afinanın simvolu və dünyada görkəmli memarlıq ansambllarından biri kimi. Müəlliflər (Fidi, İktin və Kallikrat).Akropolun yaranma və inkişaf tarixi. Akropol ansamblının tərkibinə daxil olan əsas məbədlər. Parfenon– Akropol ansamblının baş məbədi kimi. Onun inşa tarixi, memarlıq- planlaşma kompozisiyası, konstruktiv həlli. Akropol ansamblına daxil olan digər məbədlər – Propiley, Erexteyon, Nika və s. Onların memarlıq həlli. Qədim Yunanıstanda şəhərsalma təcrübəsi. Nizamlı «gippodam» sistemi. İsgəndəriyyə, Milet, Perqam, Priyena və digər şəhərlər.

Nisbət kanonları. İnşaat texnikası— mərmərəbənzər ahəngdaşı, mərmər, ağac (fermalar), dirək-tir konstruksiyaları. İncəsənətin omamental-dekorativ vasitələri: heykəllərdən istifadə, ictimai binaların divarlarını örtən freskalar, memarlıq çıxıntıları, ornamentlər və boyalar.

13.Qədim Roma memarlığı

Memarlıq inkişafının üç dövrü. Roma imperiyasında şəhərsalma. Legioner düşərgələri planlaşdırması. Forumlar - (Trayan, Sezar, Vespasian, Nerva forumları) memarlıq ansamblları kimi. D.B.Vinyola və digərlərinin əsərlərində memarlığın nəzəri əsaslarının inkişafı.

Tikililər növləri: məbədlər (Vesta, Nimdə Mezon Kare), teatrlar, amfiteatrlar (Mars çölündə, Kolizey, Marsella), sirk, bazilikalar (Ulpiya), termlər (Karakalla, Diokletian), "bütün tanrıların məbədi" Panteon, saraylar və villalar (Palatin, "Altun ev"), kirəyə verilən evlər, kolumbariyalar, Zəfər tağları (Konstantin, Tit tərəfindən ucaldılanlar, Riminida, Suzada), tabulariyalar (dövlət arxivlər). Akveduklar, körpülər, yollar (Appi və s.).

İnşaat texnikası. İnşaat materialları: kərpic, daşnövləri: travertin, qranit, tuf, və s. Roma betonu, gips; konstruksiyalar - pilyastrlar, sütunlar. İnşaat üsulları və konstruksiyalar: tağlı və tağbənd konstruksiyalar. Əsas inşaat materialları. Roma order sistemi.

Vitruvinin nəzəri irsi – Memarlıq haqqında on kitab».

14.Bizans memarlığı

Şəhərsalma: Konstantinopol, Ravenna, şəhərləri. Tikililər növləri: xaçvari-günbəzli bazilikalar, onların növləri. Konstantinopolda Müqəddəs Sofiya kilsəsi; saraylar (böyük İmperator sarayı), qala divarları və bürclər, ippodrom, akveduk və su təchizatı sistemlər .

İnşaat materialları: yonma əhəngdaşı, daş - tuf, kərpic, qarışıq hörgülər. Xırdalanmış kərpic-sementli əhəng. Konstruksiyalar: sütunlar, oyma səbətəbənzər kapitellər, oyma frizlər, tağtavanlar, qünbəzlər.

Memarlıq və incəsənətin monumental növlərinin sintezi: tempera ilə yazılmış freskalar. Çoxrəngli mozaika, qızıl, gümüş, ağ mərmər, rəngli mərmərlə inkrustasiya, mərmər üzülükləri, məbədlərdə monumental mozaika və boyakarlıq,

təsviri motivlər (Bibliya süjetləri), müqəddəslər, imperatorlar və onların yaxın adamlarının fiqurları, simvollar.

15.Roman və Qotika memarlığı

Roman üslubu, onun xarakterik xüsusiyyətləri. Əsas inşaat üsulları və tektonika. Bazilika əsas dini inşaat növü kimi. Müqəddəs Pyotr məbədinin memarlığı. Fransada roman dövrü memarlıq məktəbləri. Bina və memarlıq kompleksləri. Vezledə Maqdalena məbədi. Vorms məbədi. Dövrün əsas tikili növləri – feodal qəsrləri donjonlar, monastır kompleksləri.

Qotika üslubu, onun xarakterik xüsusiyyətləri. Əsas inşaat üsulları və konstruksiyalar: karkas sistemi, nervürələr, arkbutan, kontrfors və s. İstifadə olunan inşaat materialları. Memarlıq tektonikası. Bina və memarlıq ansambları. Paris – Notr Damm, Reyms və digər əsas məbədlər. Qotikanın Qərbi Avropanın əsas dövlətlərində yayılması – Almaniya, İngiltərə və s.

Qotik memarlığın inkişafında İtaliyanın yeri. İtaliya kilsə memarlığında qotikanın rolu – Santa Mariya Novella, San Çovanni - e - Paolo, Santa Mariya del Fyore kilsələri. Dojlar sarayı. Bakıda qotik üslubda inşa edilmiş binalar.

16.İntibah (Renessans) dövrünün memarlığı

Renessans üslubu, onun xarakterik xüsusiyyətləri. Üslubun nəzəri əsasları: L.B.Alberti, Palladio, Vinyola, Leonardo da Vinçi və başqaları. İnşaat üsulları və konstruksiyalar, inşaat materialları. Binaların tektonikasının xüsusiyyətləri. Order kompozisiyaları. Binalar və memarlıq ansambları. İntibah dövrünün aparıcı memarlarının yaradıcılığı – F.Brunellesko, L.B.Alberti, D.A.Bramante, Mikelancelo Buonarotti, Andrea Palladio. Bakıda renessans üslubunda inşa edilmiş binalar.

Roma şəhərsalma fenomeni, Vatikan, magistrallar, küçələr (Pyatsa dei Uffitsi, Via Cülia), meydanlar, Florensiyada Sinyoriya meydanı, Müqəddəs Mark meydanı (Venesiya).Bina və tikililər növləri: məbədlər və kilsələr (Santa Mariya del Fiore, San Lorenzo), palatso (Strotsi), saraylar (Dojlar, Venesiya; Uayt-holl,

İngiltərə; Eskorial, İspaniya), villalar (Rotonda, Viçentsə, ictimai binalar, "Ospedale" uşaq sığınacaqları, kitabxanalar (Müqəddəs Mark kompleksində, Venesiya; Vatikan), şəhər ratuşaları, körpülər. İnşaat materialları: daş, kərpic, ağac, mərmər. Konstruksiyalar: kərpic divarlar, günbəzlər, tağtavanlar, qoşa pəncərələr, order sistemləri. Bütün Avropa ölkələri üçün ümumi olan ornamental-dekorativ məzmunlu vasitələrin zəngin palitrası.

17.Barokko və Rokoko üslubları

Barokko üslubu, onun xarakterik xüsusiyyətləri. Üslubun yaranma səbəbləri və şəraiti. İnşaat üsulları, konstruksiyalar və inşaat materialları. Bina və memarlıq ansambları. Romada İl Cezu, San Karlo məbədləri. Barokko dövrünün aparıcı memarı Lorenzo Bernininin yaradıcılığı. Bakıda barokko üslubunda inşa edilmiş binalar. Şəhərsəlmədə Roma barokkosu, küçələrin magistrallar olaraq planlaşdırılması. Müqəddəs Pyotr məbədi qarşısında meydan (Vatikan), Karlsrue (XVIII yüzilin əvvəllərində), irimiqyaslı saray ansambları (Versal), bağ-park kompleksləri, bazar meydanları (Brüssel), Drezdenin mərkəz ansamblı (Svinger). Memarlıq və İncəsənətin monumental növlərinin sintezi. Memarlıqda dekorativ əsaslara üstünlüyü: pilyastrlar, balyustradlar, çoxrəngli mərmər, ayrişətli dinamik formalar, barokko üslubunda mürəkkəbləşdirilmiş formalar, kariatidalar ilə bina frontonları.

Rokoko üslubu asilzadə salonlarının interyerlərində bəzək üslubu kimi. Subiz oteli (Paris), incəliklə işlənmiş interyerləri, örtüklərin çox zəngin plastikası ilə.

18.Klassisizm memarlığı

Klassisizm üslubu, onun xarakterik xüsusiyyətləri. Üslubun yayılma məkanı. Klassisizm üslubunun inkişafında aparıcı iki istiqamət. Bina və memarlıq ansambları, şəhərsalma. Üslubun təşəkkül tapmasında memar İniqo Consun rolu. İ.Consun yaradıcılığı. Fransa klassisizmi və Fransua Mansar və Klod Perro, Andre Lenotrunun yaradıcılığı. XVIII əsrin II yarısında klassisizmin inkişafı.

Order. Ampir—klassisizmin son dövrü (Fransa, Rusiya) üslubu olaraq "imperiya üslubu" kimi, "Regent üslubu" (İngiltərə).

Şəhərsalmanın miqyaslı şəhərsalma layihələri. Bütöv şəhərlər miqyasında şəhər tikilişinin qaydaya salınması. Sankt-Peterburq, Helsinki, Dublin açıq səma altında klassisizm muzeyləri kimi. Fransanın möhtəşəm meydanları (Həmrəylik, Vandom), Neva prospekti (Sankt-Peterburq). Şəhərkənarı malikənarlar, knyaz sarayları — iqamətgahlar, qəsrlər (Holkem, İngiltərə), kilsələr (Müqəddəs Jenevyev, Madlen, Paris), ictimai tikililər: rətuşalar, teatrlar (Della Skala), kitabxanalar, universitetlər, xəstəxanalar, həbsxanalar, alillər evi, zəfər tağları (Brandenburq qapıları). Bakıda klassisizm üslubunda inşa edilmiş binalar.

19.Rus klassisizmi

I Pyotr tərəfindən Sankt-Peterburq şəhərinin əsasının qoyulması. Peterburqun inşasında əsas istiqamətlər. Şəhərin inşasında iştirak edən memarlar. XVIII əsrin ortalarının memarlığı. Rus «barokkosu» dövrü. Dövrün aparıcı memarları - D.Uxtomskinin, V.Rastrellinin yaradıcılığı. XVIII sonları və XIX əsrin birinci yarısının memarlığı. Rus «klassisizminin» təşəkkül tapması. Binalar, memarlıq ansamblları, şəhərsalma. Dövrün aparıcı memarları – V.Bajenov, M.Kazakov, İ.Starovun yaradıcılığı. XIX əsrin ortalarında rus klassisizmi prinsiplərinin daha da inkişafı. Memarlar - A.Voronixin, A.Zaxarov, K.Rossi, O.Bove, D.Jilyardi.

20.İslam ölkələrinin memarlığı

İslam memarlığı İslam ölkələrində fərqli üslublarda formalaşmışdır və mədəni, siyasi xarakter daşıyır. Bu memarlıq nümunələrinə həm dini, həm də ictimai binaları daxildir. İslam memarlığı müxtəlif müsəlman dövlətlərinin ənənələrini özündə cəmləşdirir. Quranın İncəsənətin bütün növlərinə, xüsusən memarlığa, böyük təsiri olmuşdur. İslam dünyasının hər bir bölgəsinin memarlığı Saudiyyə Ərəbistanının, İraqın, Türkiyənin, İranın, Azərbaycanın, Suriyanın, Fələstinin, Misirin, Məğribin, Cənubi İspaniyanın yerli köklərindən yaranırdı. Hər bir İslam ölkəsinin özünə məxsus xüsusiyyətləri olmuşdur. Buna görə də Suriya abidələri

- İraq və İran abidələrindən, orta əsr Mağrib regionundan seçilirdi. Ərəb işğalçıları fath etdikləri xalqların məbədlərinin (Roma, Yunan və Zardüştlər məbədlərinin) yerində gözəl məscidlər yaradırdılar.

21. XIX - XX əsrlər memarlığı

XIX əsrdə rus klassiksizmi eklektizmə yol verir. 1830-1890-cı illərdə Avropa və Rusiya memarlığında eklektik istiqamət hakim idi. Müxtəlif memarlıq üslublarının elementlərindən (Neo-İntibah, Neo-Barokko, Neo-Gotik, Neo-Bizans üslubu, Hind-Saracen üslubu, Neo-Mavritaniya üslubu) istifadə olunurdu. Eklektizm XV-XVIII əsrlər Avropa memarlığının bütün xüsusiyyətlərinə təsir göstərirdi. Eklektik binalar, binaların tayinatından (məbədlər, ictimai binalar, fabriklər, fərdi evlər) və sifarişçinin vəsaitindən asılı olaraq müxtəlif üslublu məktəblərə əsaslanır. XIX əsrin ikinci yarısının memarlığının inkişafı 1861 -ci il islahatından sonra Rusiya kapitalizminin inkişafında öz aksini tapdı. Dövrün yeni demir yolu stansiyaları, örtülü bazarlar, yaşayış evləri, xəstəxanalar, məktəblər - sənayenin inkişafına, ticarətin artmasına, məhsuldar qüvvələrin böyüməsinə kömək etdi.

XX əsrin əvvəllərində texnikanın nailiyyətlərinin klassik prinsiplərlə birləşdirilməsi əsasında yeni memarlıq formalarının axtarışı aparılırdı. Bu, texnikanın sürətli inkişafı, şəhərlərin böyüməsi, tikintiyə tələbat, bədii planlaşdırma vəzifələrinin həlli və müharibədən sonrakı intensiv bərpa işləri ilə izah olunur. Bu dövr memarlığında bir sıra dünya memarlıq üslubları — konstruktivizm, rasionalizm, art-deko, eklektika, brutalizm, dekonstruktivizm, post-modern və b. əksini tapmışdır.

XX əsr memarlığını təkcə yeni tikinti texnologiyaları deyil, həm də yeni tikinti materialları və konstruksiyaları xarakterizə edir, onlardan — dəmir-beton, müxtəlif doldurucularla sement, polad, beton, penobeton, şüşə, polimateriallar göstərilə bilər, onların tətbiqi yeni üslubların axtarışına gətirib çıxardı. İlk göydələnlər (Çikaqo), onların görkəmli nümunələri. XX əsrin ümumdünya sərgiləri. Bauhauz memarlıq və bədii-sənaye məktəbi kimi. Meqapolislər və

onların şəhər-sputnikləri (İngiltərə). İkinci Dünya müharibəsindən sonra memarlıq məktəbləri. Tikinti metodlarını dəyişdirən texniki kəşflər, yeni materiallar və konstruksiyalar.

Sovet memarlıq üslubunun işlənilib hazırlanması və yayılması. Ümumittifaq miqyaslı tikintilər — yaşayış evləri, zavodlar, fabriklər, kanallar, elektrik stansiyaları, su bəndləri, yeni şəhərlər qəsəbələrin layihələndirilməsi.

ÜÇÜNCÜ FƏSİL. AZƏRBAYCAN MEMARLIĞI

22.İbtidai və erkən orta əsr şəhərsalması

Qədim qala-şəhərləri, qəsrləri və müdafiə səddləri. Azərbaycanın eneolit və neolit dövrü qədim yaşayış məskənləri – Qaraköpək - təpə, Şomu – təpə, Üzərlik – təpə və s. Müdafiə tikililərinin strateji cəhətdən əlverişli sahələrdə yerləşdirilməsi, əhalinin təhlükəsiz həyatının təşkilində böyük rolu. İlk dövrlərin sadə formalarından orta əsr inkişaf etmiş şəhərsalma strukturuna qədər olan keçid dövrünün formalaşması. XIX əsrə kimi müdafiənin professional cəhətdən düzgün təşkili və inkişafından cəmiyyətin bütün sahələrinin: iqtisadiyyat, siyasət, əhalinin sosial həyatının asılılığı. Feodalların qala və qəsrləri xalqın müdafiə vasitəsi kimi. Geniş tədqiq olunmuş Kültəpə, Oğlanqala, Gəvurqala, Qazançı, Bayramköy və s. Onların inşası zamanı müdafiə tələblərinə uyğunluğu ilə yanaşı, eyni zamanda təsərrüfat tələblərinə cavab verməsi. Azərbaycanın Xəzərsahili müdafiə səddləri və qalaları – Dərbənd, Çıraqqala, Gilgilçay, Beşbarmaq. İnşaat texnikası, siklopik hörgü.

Şəhərlərin əmələgəlmə prosesi (dövlətlər - Manna, Midiya). Qalalar, bürclü divarlar, içqalalar, suvarma qurğuları, qasrlar, məskənlər (İzirtu, Zikirtu, Andiya, Ulxu, Hasanlu), portikli çoxsütunlu saraylar (Ekbatana), saray kompleksləri (Sarı-tapa, Qazax), mabadlar. Atropatena dövlətinin yaranması. Şəhərsalma siyasətinin güclənməsi: müqəddəs şəhərlər (Taxti-Süleyman) və komplekslər (Zindani-Süleyman), şəhərlər (Qazaka, Fraaspa, Aqanzana), şəhərgahlar (Qalaoğlu,

Qaleyi-Zarrinkuh, Gavurqala), saray tikililəri (Qaleyi-Zöhhak), dini tikililər— ataşgah (Gerefto).

İnşaat materialları və konstruksiyalar. Memarlıq tarixi elmi üçün şəhərlərin tədqiqi böyük marağ doğuran bir sahə kimi. Bu problemin müdafiə tikililərinin memarlığının inkişafının tarixinin öyrənilməsi işində böyük əhəmiyyəti. Orta əsr şəhər və qalalarının layihələndirilməsinin müxtəlif planlaşma strukturuna malik olması. Azərbaycanın müdafiə tikililərinin burunvari, yarımburun və digər həndəsi formaları. Memarların möhkəmləndirilmiş şəhərlərin plan və ümumi kompozisiyasının həllində ərazinin relyefi və təbii müdafiədən maksimum istifadə etməsi.

23.Qədim dini tikililər

Təbii iqlim mühiti – dini memarlığın inkişaf faktoru kimi. Dini mərasim tikililərin yaranmasının ideoloji əsasları, (çoxallahlıq, mazdaizm, mitraizm, dini görüşləri, zərdüştlük). Qədim dini tikililərin nümunələri: Mərdəkan, Şüvəlan (Abşeron); Mazandaran (Lənkəran) kromlexləri; Şomu-təpə (Qazax rayonu), İlanlı-təpə, Üzərlik-təpə (Ağdam rayonu); Kul-təpə (Naxçıvan MR); Baba-Dərviş (Qazax rayonu) yaşayış məskənlərindəki dini tikililərin qalıqları. Antik dövrünün abidələri: Qəbələdə dini – ictimai bina, Böyük Əmili kəndində dairəvi məbəd, qədim Mingəçevir dini tikililəri. (I və II məbədlər). Atəşgahlar və od məbədləri.

24.Qafqaz Albaniyasının memarlığı (monastırlar, məbədlər)

Dini ideologiyanın yayılması və formalaşması, xristianlığın dövlət dini kimi qəbulu. Memarların yeni vəzifələri, xristianlığın tələblərinə uyğun məbədlərin yaranması. Birnefli və üçnefli bazilikalar. İlk xristian məbədlərinin çoxallahlıq dininə mənsub tikililərlə oxşarlığı. Kiş kilsəsi (Şəki), Govurqala (Ağdam), Xudavəng bazilikası (Kəlbəcər), Mingəçevirin ilkin orta əsrlərə aid məbədləri. Tağbənd zallı məbədlərin memarlığının analizi: plan xüsusiyyətləri, konstruksiyaları, inşaat materialları və s. Üçnefli bazilikaların yayılma səbəbləri.

Üçnefli bazilikalar – ilkin orta əsrlərə mənsub xristian məbədlərinin əsas tipi kimi. Məbədlərin konstruktiv – kompozisiya həllinin əsas növləri. Transept – bazilikaların yeni elementi kimi. Günbəzli bazilikaların formalaşması (Yeddi Kilsə, Qazançı, Xatirəvəng məbədləri). Dairəvi məbədlər. Azərbaycanın qədim dairəvi planlı tikililəri – dairəvi məbədlərin prototipi kimi. Dairəvi məbədlərin əsas nümunələri– Kilsədəğ (II-III əsr), Ləkit (V əsr), Mamruh(IV-V əsr). Möhranis (VI əsr) tetrakonxunun dairəvi məbədlərlə memarlıq əlaqələri. Dairəvi məbədlərin memarlıq–planlaşdırma və konstruktiv xüsusiyyətləri, onların Cənubi Qafqazda analogiyaları (Zvartnos, Bana və b.).

Monastır kompleksərinin tikintisinin başlanması – V-VI əsrlər. İlk monastır kompleksləri – Ləkit, Mamruh, Yeddi Kilsə, Amaras - Ağoğlan. XII-XIII əsrlər Qafqaz Albaniyasının böyük monastır komplekslərinin formalaşması dövrü kimi. Böyük Aran, Xudavəng, Müqəddəs Yelisey, Xatirəvəng, Gəncəsər, Qoşavəng monastırları. Monastır komplekslərinin yaranma tarixi, inkişaf mərhələləri və xarakterik xüsusiyyətləri. Fəza kompozisiyalarının əsas tipləri. Qafqaz Albaniyasının xristian memarlığının Azərbaycan memarlıq tarixində yeri və Ön Asiya xristian dini me'marlığı ilə paralelləri.

25.Orta əsr memarlıq məktəbləri

Azərbaycan memarlıq tarixində bir məktəb kimi ilk dəfə formalaşan Arran memarlıq məktəbi olmuşdur. Azərbaycan Ərəb xilafətinin tərkibinə daxil olduğu zaman Bərdə böyük və məşhur bir şəhər idi. Məhz bu şəraitdə Arran memarlıq məktəbi əmələ gəlməkdə idi. Bərdədəki inşaat texnikası, şəhərsalma ənənələri daha sonra, şübhəsiz ki, Gəncədə davam etdirilir. X əsrdə Gəncədə Şəddadilərin apardığı geniş inşaat işləri bu şəhəri Azərbaycanın ən böyük memarlıq mərkəzlərindən birinə çevirir. XI əsrdən başlayaraq Beyləqan, daha sonra isə Şəmkir də memarlıq mərkəzlərinə çevrilir. Beləliklə Arran memarlıq məktəbinin əhatə dairəsi xeyli genişlənmiş olur.

Aran memarlıq məktəbinin özünəməxsus cəhətləri formaların və onların fəza təşkilinin iri plastikasında, yetkin mühəndis-texnik səriştə və inşaat üsulları,

xüsusilə də, rəngarəng "Gonca" hörgüsünün son dərəcə möhkəmliyində üzə çıxırdı. Burada çay daşı, bişmiş kərpic, yonulmuş əhəngdaşı uzlaşırdı. Artıqdərəcə özünaməxsus xüsusiyyətlərə malik olan Naxçıvan memarlıq məktəbi yüksək inkişaf səviyyəsinə çatmışdı. Onun kompozisiya fəallığı dini, saray və bazar kompleksləri olan mürəkkəb tərkibli ansambl tikintisində istifadə olunurdu. Bu ansambl müxtəlif tipli memarlıq forması kaşb etmiş və dəqiq ölçülü bina və tikililərdən ibarət idi.

Şirvan-Abşeron memarlıq məktəbinin yüksəlişi bilavasitə Şirvanın iqtisadi tərəqqisi ilə bağlıdır. Bu memarlıq məktəbi müdafiə qabiliyyətinə, su təchizatına, abadlığa xüsusi əhəmiyyət verirdi. Şirvan şəhərlərində, xüsusilə Şamaxı və Bakıda güclü istehkamlara bir və ikicərgəli divarlara, darvaza və bürclərə, hidrotexniki qurğulara, bənd və dambalara rast gəlinir.

Naxçıvan məktəbi prinsiplərinə əhəmiyyətli dərəcədə əsaslanan Təbriz memarlıq məktəbinin bünövrəsinin qoyulma prosesi XIII əsrin 60-cı illərinə təsadüf edir. Təbriz məktəbi bu zaman monumental memarlığın çoxplanlı məsələlərinin həlli prosesində geniş "təsir dairəsi", çoxsaylı ustalar ordusu və onların ardıcılları ilə öz üslubunu təsdiq edir.

26.Orta əsrlər memarlıq abidələrinin tipologiyası

Azərbaycan xalqının tarix və mədəniyyətinin bir çox cəhətlərinin aydınlaşdırılmasına imkan yaradan, onun mənəvi dəyərlərinin son dərəcə genişliyini göstərən əsaslı tipoloji təsnifat vacibdir. Elmi idrakin mühüm xüsusiyyəti kimi tipoloji təsnifat, göstərilən dövrün bütün məşhur abidələrini sistemləşdirir, etno-sosial mühitin ümumi qanunauyğunluqlarını, dövrün müvafiq texniki imkanları və ideya-estetik baxışlarını təcəssüm etdirir. Tipoloji təsnifatın mühüm cəhəti abidələrin dəyərini və onun funksional baxımdan bənzər tikililər sırasında yerini müəyyənləşdirməkdir. Beləliklə, memarlıq formasının quruluşu bütün obyektiv, tarixən formalaşmış qanunauyğunluqları özündə birləşdirir.

Tikililərin həcm-fəza quruluşunun növünə görə ayrılması tipin xarakteristikasının əsas əlamətlərindən ibarətdir. Burada: a) fəzanın hissələrə bölünməsi, b)

kompozisiya oxları, c) açıqlıq, yaxud qapalılıq nəzərə alınır. Funksional cəhətdən həqiqi universal xarakter kəşb edən müxtəlif tikililər üçün eyni məkan sxemindən (bəzi fərqlərlə) istifadə olunması faktı, məsələn, türbə -imamzadə, mədrəsə-karvansara xüsusilə maraqlıdır.

27.Orta əsrlər şəhərsalması və memarlığı

Orta əsrlər Azərbaycanda ticarat-sənətkarlıq şəhərlərinin çiçəklənməsi. Şəhər əraziləri çox geniş idi, bu da bağların və su fəzalarının olması ilə şərtlənirdi. Şəhərlərdə irimiqyaslı inşaat işləri aparılırdı. Bəzilərinə yenidən abadlıq işləri aparılır, yeni binalar tikilir, digərləri öz sərhədlərindən "kənara çıxır", bununla belə öz planlaşdırma strukturunu qoruyub saxlayırdı (Təbriz). Yeni şəhərlərin: Sultaniyyə, Mahmudabad (Xəzər sahilində), Ucan (Təbriz yaxınlığında), Kutluq Balıq (Kür çayı üzərində) tamalı qoyulur. İrimiqyaslı memarlıq komplekslər yaradılır (Naxçıvandakı Atabəyər və Bakıdakı Şirvanşaxlar sarayı kompleksləri). Böyük funksional müxtəliflikdə binaların və tikililərin siyahısına dini, xatirə, mülki, ticəri, müdafiə təyinatlı tikililər daxildir. Bütün bunlar vahid, bütöv harmonik ansamblda yüzillər boyu kristallaşmış, inkişafı fasiləsiz qarşılıqlı təsir altında, ən sıx əlaqələrdə və qarşılıqlı zənginləşmədə olan memarlıq məktəbləri substratın təcəssüm etdirirdi.

28.XIX əsr Azərbaycan memarlığı

Binalar və tikililərin yeni tipləri. Şəhərlərin (Bakı, Gəncə) topoqrafik planı. Görkəmli xarici və yerli memarlıq ustalarının yaradıcılığı. Memarlıqda Avropa zövqü, şəhər mərkəzlərinin genişləndirilməsi və abadlaşdırılması, mötəbər görünüşlü binalar və qurğuların inşa olunması. Tarixi proobrazlara müraciət. Faşad kompozisiyalarında yerli və Şərqi motivləri, onların order memarlığı ilə birləşdirilməsi. Bu dövrdə Azərbaycan memarlığı iki yöndə yaşayış məskənlərinin memarlıq-plan quruluşunda mühüm yer tutan bina kompozisiyası prinsipləri və Avropa memarlığı ənənələri əsasında inkişaf edirdi. XIX əsrdə yaşayış binaları istisna olmaqla, ən xarakterik bina tipi məhz ticarət binaları idi.

Belə binalardan çox vaxt həm ticarət müəssisələri, həm də sənətkarlıq emalatxanası kimi istifadə edilirdi. Bakı, Gəncə, Şuşa və Qubadakı ticarət dükanları sırası bu tipli tikililərin ən bitkin örnəklərindəndir. XIX əsrin I yarısında irihəcmli və monumental dini binalar tikilmişdi. Bu dövrdə Azərbaycanda keçmiş ənənələri müəyyən dərəcədə davam etdirən memarlıq məktəbləri yarandı. Məscid binalarının xarici simasının səciyyəvi xüsusiyyətləri Azərbaycan arazisində Bakı-Abşeron, Quba-Qusar, Gəncə-Qarabağ, Şəki-Zaqatala, Lənkaran və Naxçıvan kimi yerli memarlıq məktəblərini müəyyənlaşdırmağa imkan verir.

Bakıdakı Bəy məscidi (İçərişəhərdə; 1895, memarlar Məhəmməd Həşim Bakıvi və Mirali en-Naqi bin Səyyid Hüseyn), Qasım bəy məscidi (1896, memar Məşədi Mirzə Qafar İsmayılov), Təzəpir məscidi (1905-14), "İttifaq", yaxud Göy məscid (1912-13), Əmircanda M.Muxtarovun məscidi (1909; hər üç məscidin memarı Z. Əhmədbəyovdur) kapitalizm dövrü üçün ən xarakterik tikililərdir. XVIII-XIX əsrlərdə xalq yaşayış evlərinin maraqlı nümunələri Zaqatala, Şəki, Ordubad, Şuşa, Quba, Qonaqkənd, Gəncə və Abşeronda qalmışdır.

29.XX əsrin memarlığı

Sovet dövrü binalar və qurğularının nomenklaturası. "Böyük Bakının" baş planı. Memarlıq və səhərsalmanın mürəkkəb vəzifələrinin kompleksi. Görkəmli memarlar akademik M.Hüseynov və S. Dadaşovun yaradıcılığında ansambl şəhərformalaşdırıcı faktor kimi (Neftçilər pr-ti, Azadlıq meydanı, Hüsü Hacıyev küçəsi, Nizami muzeyi). Yaşayış və ictimai binaların ucaldılması. Müharibədən sonrakı illər. Şəhər strukturunun formalaşmasına keyfiyyətə yeni yanaşmanın həyata keçirilməsi. Bakıda metro tikintisi. Yeni sənaye şəhərləri Sumqayıt, Daşkəsən, Mingəçevir, Əli-Byramlının (indiki Şirvan), metal dirəklər üzərində "Neft Daşları" şəhərinin, kompleks tikilişli massiv yaşayış rayonlarının salınması. XX əsrin son onilliyi (1990-cı illər) — həyat fəaliyyətinin bütün sferalarında staqnasiya dövrü.

30.Müstəqillik illərinin memarlığı

Siyasi və sosial-ictimai aspektlərdə çox böyük dəyişikliklər ("əsrin müqaviləsi"). Memarlıq sahəsində misilsiz yüksəliş. Son onilliklərin xarakterik əlamətləri — iqtisadiyyatın sürətli artımı, infrastrukturun inkişafı, kompozisiya və bədii-ifadə baxımından maraqlı yaşayış və İctimai binaların, sənaye komplekslərinin inşa olunması. Bakı, Gəncə və digər şəhərlər və yaşayış məntəqələrinin şəhərsalmasında müasir memarlıq ideyalarının gərçəkləşdirilməsi, müfəssal planlaşdırma ilə baş planların işlənməsi. Gərçəkdən nahəng dəyişikliklərin nəzərdə tutulduğu "Böyük Bakının 2030-cu ilə qədər regional inkişaf konsepsiyası", "White City", Heydər Əliyev adına Merkez, "Flame Towers" və digər binalar. Gəncədə Şəhər Filarmoniyası, Heydar Əliyev adına Park Kompleksi, Nizami Gəncəvi muzeyi, "Ramada" oteli və digərlərinin inşa olunması. Bağ və parkların, Bakı Bulvarının geniş miqyaslı rekonstruksiyası. Meydanların, körpülər və yəqaraltı keçidlərin, prospektlər və magistralların nəqliyyat mühitinin landşaft təşkili.

DÖRDÜNCÜ FƏSİL. BƏRPA NƏZƏRİYYƏSİ

31.Memarlıq abidələrinin bərpa və konservasiyasının məqsədi, vəzifələri

Memarlıq abidəsinin konservasiya və bərpasını zəruri edən əsas səbəblər. Memarlıq abidələrinə təsir edən mənfi amillərin kompleksi.Bərpa və konservasiya-profilaktik tədbir kimi. Memarlıq abidəsinin konservasiyasının məqsədi. Konservasiya- memarlıq abidəsində dağılmanı, deformasiyanı donduran müvəqqəti profilaktik tədbir kimi. Memarlıq dağıntılarının konservasiya metod və üsulları. Venesiya Xartiyası memarlıq abidələrinin konservasiyası haqqında. Memarlıq abidələrinin konservasiyasına iqlim və coğrafi amillərin təsiri.

32.Antik dövr abidələrinin XIX əsrin əvvəllərində bərpası

Antik dövr abidələrinin memarlıq dəyəri.Köhnə tikililərə münasibət və onların elementlərindən istifadə. Mühafizə olunan tikililərin konsepsiyasının yaradılması.

Xüsusilə, antik yunan və Roma memarlıq abidələrinin bədii-estetik, tarixi, texnoloji dəyərinə marağın artması. Zəfər tağları, sütunların konservasiya məsələlərinin gündəmə gətirilməsi. Qədim yunan və Roma memarlıq abidələrinin bərpası haqqında beynəlxalq səviyyələrdə tədbirlərin həyata keçirilməsi. XVIII əsrdə antik dövr memarlığına olan münasibətin kəskin dəyişməsi.

33.Orta əsr Avropa memarlığına maraq və XIX əsrdə "üslub bərpası" nəzəriyyəsi

E.E.Violle –le - Dyukun praktik fəaliyyəti və nəzəriyyəsi; üslub restavrasiyanın prinsipləri və üsulları (yenidən yaratmanın tamlığı, analogiyalardan geniş istifadə etmək, əslini tam təqlid etmək). Avropa ölkələrində üslub bərpasının miqyası.

Pyotrdan sonrakı dövrdə Rusiyada və Qərbdə abidələrin və onların bərpasının əhəmiyyətinin qiymətləndirilməsinə yanaşmanın ümumiliyi; XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəllərində bərpa fəaliyyətində yeni meyillər; 1918-1920-ci illərdə bərpa; İ.E.Grabar və B.N.Zasıpkinin əsərlərində bərpa nəzəriyyəsi.

34.İkinci Dünya müharibəsindən sonra Avropada bərpa işləri

Abidələrin kütləvi sürətdə dağılması və itirilənləri yenidən yaratmanın mümkünlüyü problemi; yenidən yaratmanın miqyası (Varşava, Leninqradın ətrafı); müharibə dağıntılarını ləğv etməklə bağlı olan spesifik təcrübənin genişlənərək üslub bərpasının normalarına qayıtmaq təhlükəsi. Abidələrin fotolara,ölçmələrə, fiksasiyalara və təsvirlərə əsasən bərpası.İngiltərənin Koventi məbədinə qarşı münasibət."Arxeoloji bərpa" nəzəriyyəsinin tövsiyələrindən istifadə.

35.İkinci Dünya müharibəsindən sonra Rusiyada bərpa işləri

1948-cu ildə müharibənin nəticələrini aradan qaldırmaqla , abidələrin qorunmasının təmin edilməsi haqqda qanun layihəsi.Bu sahədə bərpa

emalatxanalarının yaradılması. Sankt-Peterburqda saray-park kompleksinin bərpaı.”Arxeoloji bərpa”nın ənənəvi qaydalarına münasibət.Novqorod şəhərində Spas, Çerniqovda Pyatnisa(Cümə) kilsələrinin, şəhər quruluşlarının, mərkəzlərinin bərpaı. 1960-cı illərdə abidələrin bərpa və konservasiyası ilə bağlı çağırış. Abidələrin bərpaından konservasiyaya keçirilməsi çağırışı.

36.Memarlıq irsinin qorunması sahəsində fəaliyyəti tənzimləyən beynəlxalq sənədlər

1931-ci il bərpacıların Beynəlxalq Afina xartiyası, abidələrin bərpaı və konservasiyası üzrə 1964 –cü il Venesiya xartiyası, onun əsas müddəaları; tarixi şəhərlərin qorunması üzrə Beynəlxalq xartiya; memarlıq irsinin qorunması üzrə Beynəlxalq təşkilat (İKOMOS).

37.Afina xartiyasının sənədləri

Memarlıq abidələrinin bərpa və konservasiyasında bu sahə üzrə qəbul edilmiş beynəlxalq sənədlərin əsas məqsədi. 1933-cü ildə qəbul edilmiş Afina Xartiyası - şəhərsalma manifesti kimi. Bu sənədin 111 müddəasının əsas məzmunu. Afina Xartiyasının pozitiv və neqativ tərəfləri. Bu sənəddə memarlıq irsinə olan münasibət. Tarixi abidələrə aid inzibati və qanunvericilik tədbirləri. Qədim abidələrin estetikliyinin artırılması. Abidələrin bərpaı. Qədim abidələrin tənəzzülü. Mühafizə texnikası.

38.Venesiya xartiyasının sənədləri

Abidələrin və əlamətdar məkanların konservasiyası və bərpaı üzrə Beynəlxalq Venesiya Xartiyasında “tarixi abidə”, “memarlıq abidəsi”nə verilən tərif. Bu sənəddə “bərpa”, “konservasiya” anlayışlarına verilən tərif və bunların əsas məzmunu. Memarlıq abidələrinin bərpa və konservasiyasının aktualıq məsələləri. Diqqətəlayiq yerlər. Qazıntılar. Sənədləşmə və nəşr.

39.Umumdünya mədəni və təbii irsin mühafizəsi haqqında YUNESKO-nun konvensiyası

YUNESKO-nun Mədəni və təbii irsin qorunması haqqındakı Konvensiyasında abidələrə-mədəni irsin ayrıca kateqoriyası və abidələrə-memarlıq abidəsi kimi yanaşılması. Bu Konvensiyada bərpa məsələləri ilə bağlı müddəaların məzmunu. İKKROM-un (Mədəni dəyərlərin qorunması və bərpası üzrə Beynəlxalq Tədqiqat Mərkəzi) mədəni dəyərlərin bir növü kimi memarlıq abidələrinin bərpası ilə bağlı prioritetləri. Burada memarlıq abidələrinin bərpasının həlli yolları ilə bağlı problemlərin müzakirəsi. Bu sahə üzrə yeni üsul və metodologiyaların hazırlanması.

40.İslam ölkələrində aparılan bərpa işləri və YUNESKO-nun Dünya irsi siyahısına daxil edilmiş irs

2018-ci ildən Çində Böyük Çin səddinin bərpası.Türkiyə, İran, Orta Asiya,Çin,Hindistan ölkələrində abidələrin bərpası. Türkiyədə- Hitit Başkenti (1986), Kapadokya (1985), , Letoon (1988), Diyarbakır Kalesi (2015), İranda Günbed-i Kavus, Gülistan Sarayı, İsfahan Cuma Mescidi, Təbriz bazarı, Çində Potala Sarayı, Cennet movzoleyi, Hindistanda Konark Güneş movzoleyi, Tac Mahal, Kızıl Qala, Pattadakal abidələrinin YUNESCO-nun “Dünya irsi ” siyahısına daxil edilməsi.

41.Memarlıq — arxeoloji ölçmələrin istehsal üsulları

Memarlıq abidələrinin qəbul edilmiş əsas ölçmə miqyasları: 1:50. Ölçmə alətləri – ruletka, su tarazı, nivelir. Bağlamaların aparılması – «0» bağlaması, şaquli və horizontal bağlamalar. Trianqulyasiya - planların ölçməsində istifadə olunan əsas üsul kimi. Bazisdən ölçmə - trianqulyasiyanın sadə forması kimi. Əyrixətli səthlərin ölçmələri zamanı istifadə olunan koordinat metodu. Mürəkkəb konfigurasiyalı planların ölçməsində istifadə olunan teodolit gedişli qütb koordinat üsulu. Şaquli proyeksiyaların ölçmələri. Ölçmə çertyojlarının yerinə yetirilməsi.

42.Qazıntıların aparılma üsulları

Arxeologiyada aparılan açılışların üç əsas tipi: xəndəklər, şurflar və qazıntılar. Xəndəklərin tətbiq sahəsi və onun çatışmayan cəhətləri. Şurfların forma və ölçüləri. Qazıntılar əsas arxeoloji tədqiqat vasitəsi kimi. Kvadratlar üzrə lay – lay üsulu. Çöl metodikasının əsas qanunları. Memarlıq abidəsinin tam və dəqiq tarixini bilmək üçün üst qatların ardıcılığının müəyyənləşdirilməsi, onun mədəni qatlarının qarşılıqlı əlaqəsinin, başqa sözlə desək, stratigrafiyanın aydınlaşdırılması. Stratigrafiyanın əsas 4 sxemi inşaat yarusu (və horizontu) anlayışı. Xronostratigrafik şəbəkə. «Çarpaz stratigrafiya metodu».

43.Abidələrin zondajlar vasitəsilə tədqiqi

Zondaj – natur tədqiqatın əsas forması kimi. Zondaj lokal, dəqiq qoyulmuş tədqiqat vəzifəsinin həlli üçün yerinə yetirilən məhdud bir açılış növü kimi. Abidənin qazıntısı və açılışı, zondaj vasitəsilə tikinti materialları və hörgünün xarakteri haqqında məlumat toplanması, binanın mərhələlər üzrə inşası, abidənin gizli konstruksiyalarının texniki vəziyyətinin, onların yüklənmə qabiliyyətinin və digər açılma faktorunun təsirinin araşdırılması. Memarlıq abidələrində aparılan zondaj açılımlarına verilən 5 əsas tələb. Zondajların əsas növləri.

44.Analogiyaların tədqiqi üzrə işlərin metodikası

Analoqların öyrənilməsi tam bərpa tədqiqatının lazımlı mərhələsi kimi. Abidənin başqa tikililərin sırasında tutduğu yerin qiymətləndirilməsində analoqların rolu. İşçi hipoteza. Natur tədqiqatın göstəricilərinin təfsiri. Analogiya kimi çəlb olunan abidələrin dairəsinin təyini. Xronoloji çərçivələr, ərazi çərçivələri, tipoloji çərçivələr, analoqların çəlb olunma çərçivələrinin konkret qoyulmuş məqsəddən asılılığı.

45. Bərpada tətbiq edilən əsas inşaat materialları

Bərpa tətbiq edilən inşaat materiallarının dörd əsas qrupu. Bərpa materiallarına verilən ümumi tələblər (fiziki - mexaniki, kimyəvi, müxtəlif sıxlıqlı, termik genişlənmə əmsalı, buxarkeçirmə və s.) Abidənin təhlükəli nəmlikdən qorunma tədbirləri. Hörgünün çirklənmiş səthinin təmizlənmə üsulları. Bərpa işlərinin tikintinin əslinə uyğun inşaat materiallarına əsasən aparılması. Bərpa və konservasiya işlərində müasir tikinti materiallarına olan münasibət.

BEŞİNCİ FƏSİL. AZƏRBAYCANDA ABİDƏLƏRİN QORUNMASI VƏ BƏRPASI

46. Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında qanun

Azərbaycan Respublikasının “Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında” Qanununda memarlıq abidələrinin tərifi. Qanunun 5-ci maddəsində memarlıq abidələrinin bərpa və konservasiyasında Azərbaycan Elmlər Akademiyasının üzərinə düşən vəzifələr haqqında. Qanunun 9-c u maddəsində memarlıq abidələrinin bərpa və konservasiyasının maliyyələşdirilmə məsələlərinin təsbiti. Qanunun 21-ci maddəsində memarlıq abidələrinin tədqiqi ilə bağlı müddəalar. Qanunun VI fəslinin şərhı. Həmin fəslin memarlıq abidələrinin bütünlüklə konservasiya, bərpa məsələlərinə həsr edilməsi. Qanunun 31 –ci maddəsində memarlıq abidələrinin bərpa və konservasiyası, regenerasiyasında beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığın məzmununun açıqlanması. 32-ci maddəsində\ müvəqqəti işğal zonalarında qalmış abidələrin qorunması və bərpası ilə bağlı müddəalar. Azərbaycan Respublikasının həmin Qanunun memarlıq abidələrinin bərpası və konservasiyası ilə bağlı vəzifələrin həyata keçirilməsində hazırlanan normativ aktlar.

47. Azərbaycanı aparılmış bərpa işlərinin tarixi

Azərbaycanda memarlıq abidələrinin üzə çıxarılması, öyrənilməsi və tədqiqində əcnəbi və rus sənətsünaslarının xidmətləri. Bu sahədə D.Dorn, N.Xanikov,

İ.Berezin, D.Qrimmin xidmətləri. Bakının bir sıra dəyərli memarlıq tikililəri haqqında ilkin təsəvvürlərin yaradılmasında görkəmli rus rəssamları B.Vereşagin, Q.Qaqarinin rəsmlərinin tarixi əhəmiyyəti. XIX əsrin 60-70-ci illərdə Bakının qala divarlarında bərpa işlərinin aparılması. Rus mühəndisləri D.Qrimm, A.Pavlinov, K.Skureviç tərəfindən XIX-əsrin sonlarında- XX əsrin əvvəllərində İçərişəhər memarlıq abidələrinin ölçü, bərpa və rekonstruksiya üzrə işlərin həyata keçirilməsi. Bu işlərin tam deyil, eskiz xarakter daşması. 1918-ci ildə Bakı şəhər Dumasının Tikinti işləri üzrə müdiri Məmməd həsən Qadainki tərəfindən mülki mühəndis Ömərbəy Abuyev və İsmayıl Nəbi oğluna Şirvanşahlar Saray kompleksinin detallı ölçülməsi haqqında tapşırığın verilməsi. Azərbaycanda memarlıq abidələrinin bərpası və konservasiyasının sovet mərhələsi. 1951-ci il fevralın 1-də Azərbaycan Nazirlər Sovetinin qərarı əsasında Azərb. SSR EA-nın Rəyasət heyəti nəzdində tarix və mədəniyyət abidələrinin mühafizəsi üzrə Elmi-metodiki şöbənin təşkili. 1952-ci ildə Azərb, SSR Dövlət Tikinti İdarəsi nəzdində Xüsusi Elmi-Bərpa istehsalat Emalatxanasının yaradılması. Həmin qurumun 1958-ci ildə Azərb. SSR Mədəniyyət Nazirliyinin tərkibinə daxil edilməsi. 1959-cu ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin qərarı əsasında İçərişəhər ərazisindəki Şirvanşahlar Saray Kompleksinin ilk Dövlət tarixi-memarlıq muzey qoruğu elan edilməsi. 1977-ci ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 10 avqust 1977-ci il tarixli qərarına əsasən İçərişəhərin tarixi-memarlıq qoruğu elan edilməsi. 1982-ci ildə Bakıda Şəhərsalma, Memarlıq və arxeologiya abidələrinin bərpası üzrə “Bərpaçı” adlı Elmi-Bərpa İstehsalat İdarəsinin yaranması və fəaliyyəti.

48.Müstəqillik illərində Azərbaycanda bərpa işləri

H.Əliyevin respublikada hakimiyyəti illərində abidələrin qorunmasına və bərpasına diqqət, bu sahədə qanun və əsasnamələrin təsdiqi. Müstəqillik illərində milli mədəni irsimizin qorunması tədbirləri ulu öndər Heydər Əliyevin ikinci hakimiyyəti illərində(1993-2003).Müstəqillik illərində Şəki Xan sarayında, Kiş məbəbində, Naxçıvan abidələrində, Bakının Qız qalasında, Şirvanşahlar

sarayında, Bərdə türbəsində, Salyanın Cümə məscidində, Kiş və Nicin Cotari kilsələrində və bir sıra dini tikililərdə aparılmış bərpa və konservasiya işləri. Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra, 1990-cı ildən indiyədək ölkədə məscidlərin inşası və qorunması tədbirləri.

49.Memarlıq abidələrinin ərazisinin abadlaşdırılması

Memarlıq abidələrinin populyarlaşdırılmasında onların yerləşdikləri ərazilərin abadlaşdırılmasının aktuallığı. Bu problemin həllinə “muzeal məkan”, “muzey mühiti” kontekstindən yanaşma. Yaşayış məskəninin şəhərsalma quruluşunda bu məsələnin həlli yolları. Mövcud landşaftın mühafizəsi. Afina Xartiyasında bu məsələniun qoyuluşu. Ərazinin yaşıllaşdırılması.Abidələrin mühafizə zonalarının yaradılması.

50.Azərbaycanda Tarix-mədəniyyət qoruqlarının yaradılması

Abidələrin zənginliyinin nəzərə alınması ilə Azərbaycan ərazisində ARNK göstərişi ilə Tarix-mədəniyyət qoruqlarının yaradılması. Qoruqlarda abidələrin qeydiyyatı, inventarlaşdırılması, mühafizə zonalarının yaradılması. Qoruqlarda mühafizə rejimi. Qoruqlar açıq səma altında muzeylər kimi. Muzeyləşdirmə-abidələrin saxlanması, qorunması forması kimi. Qoruqların muzeyləşdirilməsi-çox komponentli proses kimi.Qoruqların muzeyləşdirilməsi probleminin dünya və Azərbaycan tədqiqatçıları tərəfindən araşdırılması.

51.Abşeron tarix-mədəniyyət qoruqları

Abşeron yarımadasında qoruqların təsnifatı və tipləri. Qoruqların şəhərsalma və memarlıq xüsusiyyətləri, məhəllə sisteminin formalaşması. Memarlıq irsinin xronoloji ardıcılıqla inkişafı. Abşeron qoruqlarında mülki, hərbi-müdafiə və dini abidələrin bərpa və konservasiyası.Qoruqlarda abidələrin istifadəsi onların qorunması yolları kimi.Qoruqlarda müxtəlif dinlərə məxsus memarlıq irsi tolerantlığın rəmzi kimi. Abşeron qoruqlarında “açıq səma altında muzeylər” kimi turizmin inkişafı.

52.Azərbaycanın "Dünya irsi" siyahısına daxil edilmiş abidələri

Azərbaycanda YUNESKO-nun "Dünya irsi" siyahısına daxil edilmiş Dünya əhəmiyyətli abidələri. Qobustanın tarixi və mədəni landşaft kimi öyrənilməsi və qorunması.Görkəmli tədqiqatçı Tur Heyerdalın Qobustanda elmi araşdırmaları. İçərişəhər və Şəki Tarix-memarlıq qoruqlarının YUNESKO-ya qəbul nominasiyaları. Şirvanşahlar və Şəki Xan saraylarında bərpa və konservasiya işləri."Dünya irsi" siyahısına daxil edilmiş abidələr və turizmin inkişafı

53.İçərişəhər Tarix-memarlıq qoruğunda bərpa işləri

İçərişəhərə "qoruq" statusunun verilməsi. İçərişəhərdə abidələrin tarixən tədqiqi və fiksasiyası. Ərazidə aparılan arxeoloji qazıntılar.Qoruq ərazisində abidələrin bərpası. Qız qalasında son illərdə aparılan konservasiya işləri. Məhəmməd, Bəylər məscidlərinin, Bakı xanlarının Qum hamamının Avstriyanın "Remers" şirkəti tərəfindən bərpa və konservasiyası. Qoruq ərazisində olan dini, hərbi-müdafiə və mülki tikililərin bərpası. Abidələrin funksionallığı.

54.Şəkinin "Yuxarı Baş" qoruğu

Şəki şəhəri Azərbaycanın qədim şəhərlərindən biri kimi. 1967-ci ildə Şəki şəhərinin qoruq elan olunması. Qoruğun mədəni irsi və memarlıq abidələrinin tipləri. Şəki Xan sarayı unikal memarlıq və tətbiqi sənət nümunəsi kimi. 2019-cu ildə Şəkinin "Yuxarı baş" tarixi mərkəzinin YUNESKO-nun Dünya İrs siyahısına daxil edilməsi nominasiyaları."Yuxarı baş" tarix-memarlıq qoruğunda memarlıq irsinin qorunması məqsədilə aparılan bərpa işləri. Ərazidə "Yeni aşkarlanmış abidələr" in tədqiqi.

55.Naxçıvan memarlıq irsində bərpa işləri

Naxçıvanda Əcəmi irsi. Əcəmi Əbubəkr Naxçıvaniyə məxsus xatirə tikililərinin bərpası. Mömünə xatun və Yusif Küseyir oğlu türbələri unikal memarlıq abidələri kimi. XIV əsrə aid Qarabağlar, Gülüstan türbələrində bərpa və konservasiya

işləri. Naxçıvan Xan sarayının, Cümə məscidinin, İmamzadənin, Nuhun türbəsinin, buzxanaların, Ordubad abidələrinin bərpası. Bu sahədə aparılmış elmi-tədqiqat işləri. Abidələrin müasir dövrdə muzeyləşdirilməsi və turizm marşrutlarına salınması.

56.Qafqaz Albaniyası dövrü abidələrinin qorunması və bərpası problemləri

Azərbaycanda Qafqaz Albaniyası irsinin qorunması zərurətləri. Şəkinin Kiş, Qəbələn Nic kəndində xristian məbədlərinin bərpasında Norveç-Azərbaycan dostluq cəmiyyətinin rolu. Alban abidələrinin erməniləşdirilərək erməni abidələri kimi bərpası.Alban-xristian abidələrinin bərpa olunaraq turizm marşrutlarına salınması.Azərbaycanın şimal-qərb, Qərb və Qarabağ bölgələrində alban abidələrinin qorunması və yeni abidələrin dövlət qeydiyyatına alınması.

57.Abidələrin mühafizə zonalarının müəyyənləşdirilməsi

Abidələrin qorunması, ətraf mühitin təzyiqlərinin qarşısını almaq məqsədi ilə abidələrin mühafizə zonalarının yaradılması. Bu sahədə istifadə olunan normalar. Qoruqların bufer zonalarının yaradılması və qoyulan normativlər. Prosesin 3 əsas mərhələsi: elmi-tədqiqat işləri, layihə işləri, inzibati prosedurlar. Mühafizə zonasının, tikinti və təsərrüfat fəaliyyəti zonasının, təbii landşaft mühafizə zonasının yaradılması. Bu zonaların hər birinin fəaliyyət rejimi və kadastr xidməti sənədlərində nəzərə alınması. Mühafizə zonalarının müəyyənləşdirilməsi-təsərrüfatçıların hüquqlarının məhdudlaşdırılması kimi.

58.Abidənin müasir istifadə üçün uyğunlaşdırılması

Funksiyanın seçilməsi prinsipləri – abidənin xüsusiyyətləri, planlaşdırma strukturu, dəyərli interyer, eyni zamanda funksional tələbatları nəzərə alan ümumi planlaşdırma qərarı; bərpa və uyğunlaşmanın əlaqəsi; Yeni elementlərin, qurulmuş avadanlığın layihələri haqqında. Memarlıq abidələrində mühəndis xətlərinin layihələndirilməsinin xüsusiyyətləri. Abidənin müasir istifadə üçün uyğunlaşdırılması istiqamətində respublika və dünya təcrübəsi nümunələri.

59. Azərbaycanca yeni abidələrin tədqiqi və qorunması problemləri

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin göstərişinə əsasən abidələrin yeni siyahısının hazırlanması. Diqqətdən kənar qalmış abidələrin tədqiqi, “yeni” aşkarlanmış abidələrin siyahısının hazırlanması. Bölgələr üzrə abidələrdə tədqiqat işlərinin aparılması. Tarixi binalara “abidə” statusunun verilməsi prosedurları, onların inventarlaşdırılması. “Yeni” aşkarlanmış abidələrin tipləri və təsnifatı.

IV BÖLMƏ. TƏDRİS-METODİK VƏ İNFORMASIYA TƏMİNATI

ƏDƏBİYYAT:

I. MEMARLIQ NƏZƏRİYYƏSİ VƏ MEMARLIQ TARIXI VƏ ÜSLUBLARI ÜZRƏ

Əliyev R. Elmi işlərin yerinə yetirilməsi metodikası. Elmi layihələrin, diplom və dissertasiya işlərinin uğurlu hazırlanmasına dair vəsait. Bakı: “Alatoran yayınları” nəşriyyatı, 2016.

Берков В. Ф. Научная проблема (логико-методологический аспект). Минск, 1979;

Герасимов И. Г. Структура научного исследования (философский анализ познавательной деятельности в науке). М., 1985;

Методика архитектурного анализа. Общие положения. МАРХИ 2015 год
Никонова Е.Р. УДК 378.091 ББК 74.5 Подходы, принципы и методы в анализе процесса подготовки архитекторов к профессиональной деятельности в ходе освоения социального проектирования в вузе. Пенза. 2014г.

Овчинникова, Н. П. Основы науковедения архитектуры: учеб. пособие .Санкт-Петербург 2011. – 288 Методологические аспекты архитектурной и градостроительной науки. СИБСТРИН. <https://www.jfilisofia.ru/> Методы научного исследования и их классификация.

II. DÜNYA MEMARLIĞI ÜZRƏ:

Mikayılova M.N. Ümumdünya memarlıq tarixi. Bakı, 2011.

İlqar Hüseynov, Nigar Əfəndiyeva “Qədim dünya mədəniyyəti” Dərslik. BAKI 2009.

Архитектура древнего мира. Под редак. В.Н.Владимирова. Москва, 1944.

Архитектура древней Греции. Москва, 1949.

Архитектура древнего Рима. Под редак. Д.Е.Аркина. Москва, 1948.

Архитектура гражданских и промышленных зданий. Том I. Н.Ф.Гуляницкий.

- Бунин А.В., Саваренская Т.Ф.** История градостроительного искусства. 1979.
- Брунов Н.И.** Очерки по истории архитектуры. 1937.
- Всеобщая история архитектуры.** В 12 томах. Москва, 1970.
- Гартман К.О.** История архитектуры. Москва, 1936.
- Горюнов В.С., Тубли М.П.** Архитектура эпохи модерна. Москва, 1992.
- Едике Ю.** История современной архитектуры. Москва, 1965.
- Савицкий Ю.Ю.** Архитектура капиталистических стран. Москва, 1973.
- Кензо Танге.** Составитель Удо Культерман. Перевод с немец. Москва, 1978.
- Уиттик А.** Европейская архитектура XX века. Москва, 1960.
- Хайт В.Л.** Оскар Нимейер. Москва, 1986.
- Кантакьюзино Ш., Брандт С.** Реставрация зданий. - М., j 1984.—246 с.
- Консервация и реставрация памятников и исторических зданий.** — М., 1978,— 320 с.
- Комплексная охрана и реставрация ансамблей и исторических культурных заповедников.** М.: 1990.
- Михайловский Е.В.** Реставрация памятников архитектуры. Развитие теоретических концепций-М.,1971.-190с.
- Методика реставрации памятников архитектуры:** Пособие для архитекторов - реставраторов.— М., 1961,—216 с.
- Методика и технология, консервации и реставрации памятников истории и культуры,** М.: 1995.
- Покрышкин П.П.** Краткие советы по вопросам ремонта памятников старины и искусства. –Псков, 1916.-34с.
- Francis D. Ching** A Visual Dictionary of Architecture Wiley 1996-11-28

III.AZƏRBAYCAN MEMARLIĞI ÜZRƏ:

Azərbaycan memarlıq tarixi. 5 cildlik:

Məmmədova G.H., Nəcəyeva S.X.. Azərbaycan memarlıq tarixi. Qədim və erkən orta əsrlər dövründə Azərbaycan memarlığı. I cild. Bakı. Bakı, “Şərq-Qərb” Nəşriyyat Evi. 2013. 268 səh.

Məmmədova G.H., Məmmədova Z.G. Azərbaycan memarlıq tarixi. Orta əsrlər memarlığı (VIII-XIV əsrlər), II cild. “Bakı, “Şərq-Qərb” Nəşriyyat Evi, 2013, 316 səh.

Əmən zadə R.B. Azərbaycan memarlıq tarixi. Azərbaycan memarlığı XV – XIX əsrin əvvəllərində, III cild. “Bakı, “Şərq-Qərb” Nəşriyyat Evi, 2013, 224 səh.

Əbdülrəhimov R.H., Abdullayeva N.C. Azərbaycan memarlıq tarixi. Erkən kapitalizm dövrünün memarlığı (XIX - XX əsrin əvvəli), IV cild. Bakı, “Şərq-Qərb” Nəşriyyat Evi, 2013, 344 səh.

Nağıyev N.H., Hüseynov F.M. Azərbaycan memarlıq tarixi. Azərbaycan Respublikasının müasir dövr memarlıq tarixi (memarlıq doktor., prof. G.H. Məmmədovanın redaktəsi ilə), V cild. “Bakı, “Şərq-Qərb” Nəşriyyat Evi, 2013, 344 səh.

- Abidələrin tipologiyası: I Bölmə – Dini memarlıq. Metodik vəsait.** Bakı, 2004.
- Azərbaycan memarlıq abidələrinin bərpası məsələləri** (Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası, Memarlıq və İncəsənət İnstitutu. Bakı, Az.SSR Elmlər Akademiyasının Nəşriyyatı, 1960, 277s.)
- Azərbaycan Respublikası ərazisində Dövlət mühafizəsinə götürülmüş daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin əhəmiyyət dərəcələrinə görə bölgüsü.** Bakı-2001, 198 s.
- «Bakı şəhərində İçərişəhər Tarixi - Memarlıq Qoruğunun mühafizəsi və bərpası ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında».** Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 17 fevral 2003 - cü il tarixli sərəncamı
- Eyvazova Y.** Azərbaycanda tarix və mədəniyyət abidələri və onların mühafizəsi. Bakı, Mars-Print 2002, 110 s.
- Ələkbərli Ə.** Qərbi Azərbaycan abidələri. B.: Nurlan,2007, 271s.
- Əliyeva R., Əmənzadə R., Zeynalov X., Sadıqova A., S.Sadıqova, Salamzadə Ə..** İçərişəhər Azərbaycan tarixində. Bakı-Şərq- Qərb-2015.244 s.
- Əliyeva R., Bədəlov E.,** Abşeronda məskunlaşma və memarlıq. Bakı- Avropa-2016.266 s.
- Fətullayev Ş.** İçərişəhərin qorunması və inkişaf problemləri. Bakı, Təknur, 2004, s 146.
- Fətullayev-Fiqarov Ş.** Abşeron memarlığı. Bakı-2003. 475 s.
- Haqverdiyev T.** Abidələr tarixin sirdəşidir. B.:1982.
- İçəri şəhərin qorunması və inkişafı problemləri** (məqalələr toplusu). Bakı, 2004.146 s.
- Qiyasi C.** İçərişəhər xalqın milli sərəvətidir; Dünya İrs Siyahısının nadir. İncisi. “Azərbaycan” qəzeti, bakı, 2003, 15 aprel, s.6.
- Qiyasi C.** İçərişəhər Şirvanşahlar sarayı və Qız qalası ilə birlikdə. İçəri şəhərin qorunması və inkişaf problemləri (məqalələr toplusu). Bakı, 2004.s.3-13
- Qiyasi C.** Nizami dövrü memarlıq abidələri. Bakı-İşıq-1991.246 s.
- Mədəni irsin qorunmasına dair normativ hüquqi aktlar toplusu.** Bakı, 2001.
- Mədəni irsin qorunmasına dair normativ hüquqi aktlar toplusu** (1 sentyabr 2001-ci ildək olan vəziyyətə görə). Bakı., 2001.
- Məmmədova G.H., Hacıyeva S.X.** Azərbaycanın şimal-qərb regionunun memarlıq abidələri. Bakı, Şərq-Qərb, 2014,272s. .
- Nuriyeva H.** Abşeron memarlığı.(XVII-XIX əsrlər) Avtoreferat. Bakı-1964
- Rahibə Əliyeva** “Abşeronun Tarixi- Mədəniyyət Qoruqları” Bakı. “Avropa”-2018
- Rahibə Əliyeva, Etibar Bədəlov,** Abşeronda məskunlaşma və memarlıq. Bakı. Avropa- 2016
- Rüstəmov C. N.** Qobustan-Azərbaycanın qədim mədəniyyət ocağı.Bakı, Nurlar, 2006,93s.
- Salamzadə Ə.V., Sadıqzadə Ə.Ə.** XVIII-XIX əsrlərdə Azərbaycanda yaşayış binaları. Bakı- 1961
- Salamzadə Ə.V.** Azərbaycan Memarlıq abidələri.Bakı, Azərənəşr, 1958.
- Salamzadə Ə., Məmmədov K.** Şəkinin memarlıq abidələri. Bakı. Elm 1987, s 140

Salayeva R.C. İçəri şəhər Azərbaycanın mirvarisidir. İçəri şəhər AMEA,Mİİ,Bakı-2004. Ş.77-79

Şirvanşahlar sarayı kompleksi və Qız qalası. Bakı 2009. 52s.

Ağamaliyeva Y.Ç. «Azərbaycan şəhərlərində tarixi abidələrin qorunma problemləri (Naxçıvan, Gəncə, Şəki, Ordubad, və Şuşa şəhərlərinin təmsalında). Memarlıq namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiya. Bakı, 2005.

Авалов Е. Архитектура города Шуши. Баку- «Эльм» - 1977.111с.

Алескерзаде А.А.Надписи архитектурных памятников Азербайджана эпохи Низами. М-Баку, ААЭН, 1947, 372 с.

Александров Е. Международно-правовая защита культурных ценностей и объектов. София, 1978.

Ахундов Д.А. О происхождение, назначении и датировке Бакинского Башенного Храма (Гызгаласы). Уч.зап.Мин.Б.и.ССО Азерб. ССР, сер.Х. Баку, АЗПИ, 1974.

Ахундов Д.А. Архитектура древнего и раннесредневекового Азербайджана.Баку, 1986.

Бретаницкий Л.С. Зодчество Азербайджана XII-XV вв. и его место в архитектуре Переднего Востока. Москва,1966.

Бретаницкий, Л. Саламзаде А. Архитектура советского Азербайджана. Москва, 1973.

Бретаницкий Л. Зодчество Азербайджана XII-XIV вв. и его место в архитектуре переднего востока. Москва, Наука, 1966, 558с.

Бретаницкий Л.С. Новые данные и изучению Азербайджанского зодчества русскими учеными. «Сообщение Института истории искусств» АН СССР, Москва, 1958, №12. у

Березин И.Н. Путешествие по Востоку, Путешествие по Дагестану и Закавказью. Казань, 1850 г, т. III, с.6.

Вопросы реставрации памятников зодчества Азербайджана. Издательство Восстановление памятников культуры. Проблемы реставрации. (Сб. статей) 1981.

Вопросы охраны и использования памятников истории и культуры. М.: 1990.

АН Азерб. ССР, Баку, 1960.

Гасанов Г. А. Девичья Башня. Баку- Çaşıođlu -2014.

Гаджиева С.Х. Взаимовлияние архитектуры христианских и мусульманских культовых сооружений средневекового Азербайджана- диссертация на соискание степени кандидата архитектуры- Баку- 1998

Дадашов С.А.,Усейнов М.А. Ансамбль дворца Ширваншахов. Москва, 1956.

Керимов В. Оборонительные сооружения Азербайджана. Баку, 1998. 8.

Керимли Т.Н. Приспособление памятников архитектуры после реставрации (на примере нескольких проектов последних лет в Азербайджане) «Известия Казанского Государственного Архитектурно-Строительного Университета» 2014, №1(30), с. 1-10.

Керимов В.И. Оборонительные сооружения Азербайджана. Баку, Элм, 1998, с. 132.

Мамедова Г.Г. Культурное зодчество Кавказской Албании. Баку, 1997.

Мамедова Г.Г. Зодчество Кавказской Албании. Баку, 2004.

Мамедбейли М.Н. Лагич историко-культурный заповедник. Баку, «Нурлан»-2004, 225с.

Мехтиев А. Архитектурное жилище Азербайджана. Тебриз- 2001.

Саламзаде А.В. Архитектура Азербайджана XVI-XVIII вв. Баку, 1964.

Усейнов М., Бретаницкий Л., Саламзаде А. История архитектуры Азербайджана. Москва, 1963.

Фатуллаев Ш.С. Градостроительство и архитектура Азербайджана XIX – начала XX вв. Л., 1985.

Эфендизаде Р.М. Архитектура советского Азербайджана. М., 1986.

Усейнов М., Бретаницкий Л., Саламзаде А. История архитектуры Азербайджана. Москва, 1963.

Рзаев Н. Мечеть Мухаммеда-ААО.

Саламзаде А.В., Авалов Э.В., Салаева Р.Д. Проблемы сохранения и реконструкции исторических городов Азербайджана. Баку, 1979. СТ. 140

Саламзаде А.В. Архитектура Азербайджана XVI-XIX вв. Б., 1964.

Усейнов М.А. Памятники Азербайджанского зодчества. Москва, Государственное архитектурное издательство академии. Архитектуры ССР, 1951, 164с.

Фатуллаев- Фигаров Ш.С. Архитектурная Энциклопедия Баку. Баку-Анкара.

A history of architecture in 4 volumes. 1915, Daubleday, page and company

Mammadova G.H., Hajiyeva S.Kh. History of Azerbaijan Architecture. Architecture of Azerbaijan in the Ancient and Early Medieval Period, Volume 1, Baku, “Sharq-Qarb” (East-West) Publishing House, 2013, 268 pages.

IV. BƏRPA NƏZƏRIYYƏSİ MEMARLIQ ABİDƏLƏRİNİN QORUNMASI VƏ

AZƏRBAYCANDA ABİDƏLƏRİN QORUNMASI VƏ BƏRPASI ÜZRƏ

Məmmədova Z. Memarlıq abidələrinin bərpasının əsasları. Bakı, 2004.

Məmmədova Z. Memarlıq abidələrinin bərpasının elmi-nəzəri əsasları. Bakı, 2007.

Memarlıq abidələrinin bərpasında mühəndis problemləri. Memarlıq fakültəsinin magistrləri üçün metodik vəsait. Bakı, 2004.

Memarlıq abidələrinin bərpasında mühəndis problemləri. Memarlıq fakültəsinin magistrləri üçün metodik vəsait, Bakı, 2004. 35s.

Abdülrahimov R. - Restorasyonda yarım teknikləri. - Trabzon, 1999.

Методика реставрации памятников архитектуры: Пособие для архитекторов–реставраторов. М., 1961.

Подъяпольский С.С.и др. Реставрация памятников архитектуры. Москва,1988.

Вопросы реставрации памятников зодчества Азербайджана. Баку. 1960.

Cezare Brandi. Theory of restoration/ Nardini editore, 2005

Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage 1972, Paris, 16 November 1972

Pane Roberto. Principles of restoration of historic monuments / Proceedings of UNESCO: Monuments and sites of history and art and archaeological excavations. Problems of today- Museum, Volume III/No I. 1950.

Strike James. Architecture in Conservation. London and New York: Routledge, 1994.164 p.

The Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments adopted at the First International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments, Athens 1931

Veb səhifələr

<https://az.wikipedia.org/wiki/%C4%B0%C3%A7%C9%99ri%C5%9F%C9%99h%C9%99r>

https://azertag.az/xeber/ICHARISAHARIN_KONSERVASIYA_SI_UZRA_MASTER_PLANIN_TAQDIMAT_MARASIMI_KECHIRILMISDIR-444987?device=Desktop

https://azertag.az/xeber/SIRVANS AHLAR_SARAYINDA_BA_RPA_ISLARI_APARILIR-317569

<http://www.president.az/articles/10774>

<http://www.president.az/articles/7684>

<http://president.az/articles/11188/print>

V BÖLMƏ. QIYMƏTLƏNDİRMƏ MEYARLARI

Metodik göstərişlər

Doktorantların 64 – “Memarlıq” hazırlıq istiqaməti, 6401.01 «Memarlıq nəzəriyyəsi və tarixi, memarlıq abidələrinin bərpası» ixtisas fənni üzrə ali ixtisaslı kadrların hazırlanması üçün fəlsəfə doktoru imtahanı proqramı üzrə attestasiyası şifahi imtahan şəklində aparılır. Doktorantın fəlsəfə doktoru imtahanına hazırlığı «Memarlıq nəzəriyyəsi və tarixi, memarlıq abidələrinin bərpası» moduluna aid fənlər üzrə mühazirələr və praktiki məşğələlər dövründə, həmçinin auditoriyadankənar saatlarda müstəqil iş çərçivəsində həyata keçirilir.

Qiymətləndirmə meyarları. İmtahan zamanı doktorant proqrama daxil edilmiş suallara ətraflı cavab verməlidir. İmtahan komissiya əlavə suallar da verə

bilər. Cavab zamanı doktorant sadalanan bilik, bacarıq və vərdişlərini nümayiş etdirməlidir:

- memarlıq tarixi və nəzəriyyəsinə aid biliklər; memarlıq abidələrinin bərpası zamanı istifadə olunan üsullar və nəzəriyyələr barəsində biliklər; Azərbaycan memarlıq tarixi və nəzəriyyəsi, Azərbaycanda bərpa üsulları və bərpa işləri;
- Memarlıq elminin nəzəri əsaslarından istifadə edilməsi üzrə bacarıq və vərdişlər; memarlıq abidələrin bərpası üzrə fəaliyyət göstəricilərinin işlənilib hazırlanması və əsaslandırılması kimi analitik fəaliyyəti həyata keçirmək, proseslərin və hadisələrin öyrənilməsinə müasir metodoloji yanaşmaları anlamağı və tətbiq etməyi, memarlıq elmin problemlərinə dair əsaslandırılmış şəxsi fikrini ifadə etməyi bacarmaq, elmi-tədqiqat fəaliyyətinə aid məlumatların toplanmasını, təhlil olunmasını, analizini və təsnifatını həyata keçirə bilmək.
- baxılan sahədə yaranmış mövcud elmi-metodoloji yanaşmaları təhlil etmək, memarlıq tədqiqatların metodologiyasının bu və ya digər məsələləri barədə şəxsi nöqtəyi-nəzərini ifadə etmək və əsaslandırmaq qabiliyyəti.

Cavabın tamlığı təhsilin planlaşdırılan nəticələrinin qiymətləndirilməsi göstəricilərinə əsasən təyin edilir.

Elmi ixtisas üzrə fəlsəfə doktoru imtahanını qəbul edən imtahan komissiyasının üzvləri (qapalı iclasda açıq səsvermə yolu ilə) **aşağıdakı meyarları rəhbər tutaraq** imtahan verən şəxsin hər bir suala cavabını biliklərin qiymətləndirilməsi üçün beş ballıq sistem əsasında **5(“əla”), 4(“yaxşı”), 3(“kafi”) və ya 2(“qeyri-kafi”)** kimi qiymətləndirirlər. Mübahisəli vəziyyət yaranan halda imtahan komissiyasının Sədri həlledici səsə malikdir.

Ballar	Qiymətləndirmənin meyarları
1	2
5 (əla)	Doktorant anlayışlar aparatını dərindən mənimsədiyini nümayiş etdirərək sualın məzmununu tam açıqlayır. Doktorant elmi ixtisas üzrə yerli və xarici doktrinalar, memarlıq elminin tarixi, aktual nəzəri problemlər, memarlıq üzrə ixtisasın müvafiq nomenklaturunun şifrinə daxil olan yanaşı elmi fənlər üzrə əsas elmi məktəblər və elmi əsərlər

	<p>haqqında dərin biliklərə malik olduğunu, həmçinin dissertasiyanın mövzusunə və ona yaxın mövzulərə aid ədəbiyyatla hərtərəfli tanış olduğunu göstərir. Doktorant ixtisasın konseptual problemləri üzrə müxtəlif doktrinal mövqeləri qiymətləndirməyi, həmçinin fənlərarası xarakterli mübahisəli problemlər haqqında öz fikirlərini əsaslandırmağı bacarır. Doktorant nəzəriyyəni, qanunvericiliyi və cari şəraiti tənqidi mövqedən qiymətləndirə bilir.</p>
<p>4 (yaxşı)</p>	<p>Doktorant zəruri anlayışlar aparatını mənimsədiyini nümayiş etdirərək sualın məzmununu açıqlayır. Doktorant elmi ixtisas üzrə yerli və xarici doktrinalar, memarlıq elminin tarixi, aktual nəzəri problemlər, memarlıq üzrə ixtisasın müvafiq nomenklaturunun şifrinə daxil olan yanaşı elmi fənlər üzrə əsas elmi məktəblər və elmi əsərlər haqqında ümumi biliklərə malik olduğunu, həmçinin dissertasiyanın mövzusunə və ona yaxın mövzulərə aid ədəbiyyatla kifayət qədər tanış olduğunu göstərir. Doktorant ixtisasın konseptual problemləri üzrə müxtəlif doktrinal mövqeləri qiymətləndirməyi, həmçinin fənlərarası xarakterli mübahisəli problemlər haqqında öz fikirlərini əsaslandırmağı bacarır. Doktorant nəzəriyyəni, qanunvericiliyi və cari şəraiti qiymətləndirə bilir.</p>
<p>3 (kafi)</p>	<p>Doktorant zəruri anlayışlar aparatını qismən mənimsədiyini nümayiş etdirərək sualın məzmununu əsasən açıqlayır. Doktorant elmi ixtisas üzrə yerli və xarici doktrinalar, memarlıq elminin tarixi, aktual nəzəri problemlər, memarlıq üzrə ixtisasın müvafiq nomenklaturunun şifrinə daxil olan yanaşı elmi fənlər üzrə ayrı-ayrı elmi məktəblər və elmi əsərlər haqqında ümumi biliklərə malik olduğunu, həmçinin dissertasiyanın mövzusunə və ona yaxın mövzulərə aid ədəbiyyatla yarımçıq tanış olduğunu göstərir. Doktorant ixtisasın konseptual problemləri üzrə müxtəlif doktrinal mövqeləri lazımınca qiymətləndirməyi, həmçinin fənlərarası xarakterli mübahisəli problemlər haqqında öz fikirlərini əsaslandırmağı bacarmır. Doktorant nəzəriyyəni, qanunvericiliyi və cari iqtisadi şəraiti qiymətləndirməkdə çətinlik çəkir.</p>
<p>2 (qeyri-kafi)</p>	<p>Doktorantsualın məzmununu kifayət qədər açıqlamır və anlayışlar aparatını mənimsədiyini nümayiş etdirə bilmir. Doktorant elmi ixtisas üzrə yerli və xarici doktrinalar, memarlıq elminin tarixi, aktual nəzəri problemlər, memarlıq üzrə ixtisasın müvafiq nomenklaturunun şifrinə daxil olan yanaşı elmi fənlər üzrə ayrı-ayrı elmi məktəblər və elmi əsərlər haqqında minimum biliklərə malik olduğunu, həmçinin dissertasiyanın mövzusunə və ona yaxın mövzulərə aid ədəbiyyatla minimum tanış olduğunu göstərir. Doktorant ixtisasın konseptual problemləri üzrə müxtəlif doktrinal mövqeləri qiymətləndirməyi, həmçinin fənlərarası xarakterli mübahisəli problemlər haqqında öz</p>

	fikirlərini əsaslandırmağı bacarmır. Doktorant nəzəriyyəni, qanunvericiliyi və cari iqtisadi şəraiti qiymətləndirə bilmir.
--	--

VI BÖLMƏ. FƏLSƏFƏ DOKTORU İMTAHANINA HAZIRLAŞMAQ ÜÇÜN NÜMUNƏVİ SUALLARIN SİYAHISI

1. Qədim Misir memarlığı
2. Mesopotamiya memarlığının əsas xüsusiyyətləri
3. Antik dövr memarlığı (qədim Yunanıstan və Roma)
4. Azərbaycanın eneolit və neolit dövrü qədim yaşayış məskənləri
5. Azərbaycanın qədim qala-şəhərləri: Kültəpə, Oğlanqala, Gəvurqala, Qazançı və s.
6. Azərbaycanın Xəzərsahili müdafiə səddləri və qalaları – Dərbənd, Çıraqqala, Gilgilçay, Beşbarmaq
7. Azərbaycanın orta əsr böyük şəhər və paytaxtları
8. Azərbaycanın qədim dini tikililəri
9. Qafqaz Albaniyasının dairəvi məbədlərinin memarlığı
10. Qafqaz Albaniyasının üçnefli bazilikalarının memarlığı
11. Qafqaz Albaniyasının böyük monastır kompleksləri
12. Məscidlər və onların formalaşma prosesi
13. Azərbaycan minarələrinin memarlığı
14. Azərbaycanın xatirə abidələri
15. Xanəgah kompleksləri
16. Şirvanşahlar saray kompleksi
17. Naxçıvan memarlıq ansambları
18. Mülki tikililər – hamamlar
19. Mülki tikililər – karvansaraylar
20. Mülki tikililər – körpülər
21. XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan memarlığı
22. 1920-30 - cu illərdə Azərbaycan memarlığı
23. 1940-50 - ci illərdə Azərbaycan memarlığı
24. 1970 – ci illərdə Azərbaycan memarlığı
25. «Üslub bərpası» nəzəriyyəsi və Violle – le – Dükün yaradıcılığı
26. «Arxeoloji bərpa» nəzəriyyəsi
27. Memarlıq abidələrində aparılan əsas işlər: bərpa, təmir, konservasiya
28. Memarlıq abidələrinin fiksasiya növləri
29. Memarlıq – arxeoloji ölçmə metodları
30. Abidələrin zondajlar vasitəsilə tədqiqi
31. Qazıntıların aparılma metodları
32. Analogiyaların tədqiqi üzrə işlərin metodikası
33. Abidələrin bərpasında istifadə olunan inşaat materialları
34. Abidələrin müasir istifadə üçün uyğunlaşdırılması
35. Azərbaycanda aparılan bərpa işləri
36. Memarlıq irsinin qorunması sahəsində qəbul edilmiş Beynəlxalq sənədlər

MEMARLIĞIN NƏZƏRIYYƏSİ bölməsi üzrə

1. Memarlıq nəzəriyyəsi, memarlıq sənəti bina və tikililərin inşası sənəti kimi. Memarlıq nəzəriyyəsinin fənni və metodu
2. Kompozisiya anlayışı və onun mahiyyəti
3. Memarlıq kompozisiyasının kateqoriyaları
4. Memarlıqda təsnifat anlayışı və onun mahiyyəti
5. Şəhərsalmanın tarixi və inkişaf dövrləri
6. Memarlıq ansambları
7. Memarlıq nəzəriyyəsi və tarixin qarşılıqlı əlaqələri
8. Memarlığın bədii dili

MEMARLIQ TARIXI VƏ ÜSLUBLARI bölməsi üzrə

1. Qədim Misir memarlığı
2. Mesopotamiya memarlığının əsas xüsusiyyətləri
3. Qədim Yunanıstan memarlığı
4. Qədim Roma memarlığı
5. Bizans memarlığı
6. Roman və Qotika memarlığı
7. İntibah (Renessans) dövrünün memarlığı
8. Barokko və Rokoko üslubları
9. Klassisizm memarlığı
10. Rus klassisizmi
11. İslam ölkələrinin memarlığı
12. XIX - XX əsrlər memarlığı
13. Sovet memarlıq üslubunun işlənilib hazırlanması və yayılması.

AZƏRBAYCAN MEMARLIĞI bölməsi üzrə

1. İbtidai və erkən orta əsr şəhərsalması
2. Qədim dini tikililər
3. Qafqaz Albaniyasının memarlığı (monastırlar, məbədlər)
4. Orta əsr memarlıq məktəbləri
5. Orta əsrlər memarlıq abidələrinin tipologiyası
6. Orta əsrlər şəhərsalması və memarlığı
7. XIX əsr Azərbaycan memarlığı
8. XX əsrin memarlığı
9. Müstəqillik illərinin memarlığı

BƏRPA NƏZƏRIYYƏSİ bölməsi üzrə

1. Memarlıq abidələrinin bərpa və konservasiyasının məqsədi, vəzifələri
2. Antik dövr abidələrinin XIX əsrin əvvəllərində bərpası
3. Orta əsr Avropa memarlığına maraq və XIX əsrdə "üslub bərpası" nəzəriyyəsi
4. İkinci Dünya müharibəsindən sonra Avropada bərpa işləri
5. İkinci Dünya müharibəsindən sonra Rusiyada bərpa işləri
6. Memarlıq irsinin qorunması sahəsində fəaliyyəti tənzimləyən beynəlxalq sənədlər
7. Afina xartiyasının sənədləri
8. Venesiya xartiyasının sənədləri
9. Ümumdünya mədəni və təbii irsin mühafizəsi haqqında YUNESKO-nun konvensiyası

10. İslam ölkələrində aparılan bərpa işləri və YUNESKO-nun Dünya irsi siyahısına daxil edilmiş irs

11. Memarlıq — arxeoloji ölçmələrin istehsal üsulları
12. Qazıntıların aparılma üsulları
13. Abidələrin zondajlar vasitəsilə tədqiqi
14. Analogiyaların tədqiqi üzrə işlərin metodikası
15. Bərpada tətbiq edilən əsas inşaat materialları

AZƏRBAYCANDA ABİDƏLƏRİN QORUNMASI VƏ BƏRPASI bölməsi üzrə

1. Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu

2. Azərbaycanda aparılmış bərpa işlərinin tarixi
3. Müstəqillik illərində Azərbaycanda bərpa işləri
4. Memarlıq abidələrinin ərazisinin abadlaşdırılması
5. Azərbaycanda Tarix-mədəniyyət qoruqlarının yaradılması
6. Abşeron tarix-mədəniyyət qoruqları
7. Azərbaycanın "Dünya irsi" siyahısına daxil edilmiş abidələri
8. İçərişəhər Tarix-memarlıq qoruğunda bərpa işləri
9. Şəkinin "Yuxarı Baş" qoruğu
10. Naxçıvan memarlıq irsində bərpa işləri
11. Qafqaz Albaniyası dövrü abidələrinin qorunması və bərpası problemləri
12. Abidələrin mühafizə zonalarının müəyyənləşdirilməsi
13. Abidənin müasir istifadə üçün uyğunlaşdırılması
14. Azərbaycanda yeni abidələrin tədqiqi və qorunması problemləri
15. Azərbaycanda memarlıq abidələrin qorunması ilə bağlı son illərdə layihələr

